DOC 55 **0556/001**

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

SESSION EXTRAORDINAIRE 2019

4 octobre 2019

PROPOSITION DE LOI

visant à optimiser la lutte contre les mariages et les cohabitations légales de complaisance ainsi que les reconnaissances frauduleuses

(déposée par Mme Kattrin Jadin et consorts)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

BUITENGEWONE ZITTING 2019

4 oktober 2019

WETSVOORSTEL

houdende een doeltreffender optreden tegen schijnhuwelijken, schijn-wettelijke samenwoningen en frauduleuze erkenningen

(ingediend door mevrouw Kattrin Jadin c.s.)

N-VA	:	*Nieuw-Vlaamse Alliantie*
Ecolo-Groen	:	*Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen*
PS	:	*Parti Socialiste*
VB	:	*Vlaams Belang*
MR	:	*Mouvement Réformateur*
CD&V	:	*Christen-Democratisch en Vlaams*
PVDA-PTB	:	*Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique*
Open Vld	:	*Open Vlaamse liberalen en democraten*
sp.a	:	*socialistische partij anders*
cdH	:	*centre démocrate Humaniste*
DéFI	:	*Démocrate Fédéraliste Indépendant*
INDEP-ONAFH	:	*Indépendant - Onafhankelijk*

Abréviations dans la numérotation des publications:		*Afkorting bij de numering van de publicaties:*	
DOC 55 0000/000	*Document de la 55e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi*	*DOC 55 0000/000*	*Parlementair document van de 55e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer*
QRVA	*Questions et Réponses écrites*	*QRVA*	*Schriftelijke Vragen en Antwoorden*
CRIV	*Version provisoire du Compte Rendu Intégral*	*CRIV*	*Voorlopige versie van het Integraal Verslag*
CRABV	*Compte Rendu Analytique*	*CRABV*	*Beknopt Verslag*
CRIV	*Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)*	*CRIV*	*Integraal Verslag, met links het defi nitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)*
PLEN	*Séance plénaire*	*PLEN*	*Plenum*
COM	*Réunion de commission*	*COM*	*Commissievergadering*
MOT	*Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)*	*MOT*	*Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)*

RÉSUMÉ

La présente proposition de loi vise à mieux lutter contre les fraudes concernant le droit au séjour en Belgique. Certains fraudeurs recourent aux mariages, aux cohabitations légales ou aux reconnaissances de complaisance (le plus souvent de paternité) pour arriver à leurs fins.

Afin de lutter plus efficacement contre ces dérives, la proposition de loi propose différentes améliorations aux systèmes déjà mis en place.Parmi celles-ci, d'une part, les auteurs de la proposition de loi préconisent de modifier les critères constitutifs du mariage ou de la cohabitation légale de complaisance. L'exigence selon laquelle il faut prouver que le mariage ou la cohabitation vise "uniquement" l'obtention d'un avantage en matière de séjour lié au statut d'époux ou de cohabitant est supprimée.

D'autre part, vu leur rôle d'acteurs de première ligne dans la détection des mariages de complaisance et de cohabitations légales de complaisance, la proposition de loi donne, aux officiers de l'état civil et à l'Office des étrangers la possibilité d'introduire une action en nullité lorsqu'ils constatent ce type de fraude. La même faculté est prévue dans le chef de l'Office des étrangers qui a connaissance d'une reconnaissance de complaisance et donc frauduleuse.

Elle met également en place un système dérogatoire à l'application des indemnités de procédure lorsque l'officier de l'état civil, l'Office des étrangers ou le ministère public succombent dans leur mission d'intérêt général concernant la poursuite des mariages, des cohabitations légales et des reconnaissances légales de complaisance.

Enfin, afin d'éviter tout effet pervers pour les parties, elle prévoit l'application de l'effet suspensif pour les procédures relatives à un refus de cohabitation légale ou un refus de célébrer le mariage ainsi que l'application de l'effet suspensif des pourvois en cassation concernant les refus de célébrer le mariage et les refus d'acter la déclaration de cohabitation légale.

SAMENVATTING

Dit wetsvoorstel beoogt de fraude inzake verblijfsrecht in België doeltreffender tegen te gaan. Sommigen proberen een verblijfsvergunning te verkrijgen via een schijnhuwelijk of een schijn-wettelijke samenwoning, of nog via een schijnerkenning van ouderschap (doorgaans een vaderschapserkenning).

Om die uitwassen efficiënter tegen te gaan, stellen de indieners van dit wetsvoorstel voor de al bestaande regelingen op verschillende punten te verbeteren; zij pleiten er onder meer voor de basiscriteria inzake een schijnhuwelijk of een schijn-wettelijke samenwoning te wijzigen: zo zou de vereiste dat moet worden bewezen dat het huwelijk of de samenwoning "enkel" gericht is op het verkrijgen van een verblijfsrechtelijk voordeel dat is verbonden aan de staat van gehuwde of samenwonende, worden geschrapt.

De ambtenaren van de burgerlijke stand en de Dienst Vreemdelingenzaken zijn uitstekend geplaatst om te achterhalen in welke gevallen het een schijnhuwelijk of een schijn-wettelijke samenwoning betreft. Met dit wetsvoorstel wordt derhalve beoogd die diensten de mogelijkheid te bieden een vordering tot nietigverklaring in te stellen wanneer zij soortgelijke fraude vaststellen. Wanneer de Dienst Vreemdelingenzaken weet heeft van een schijnerkenning van ouderschap, een erkenning die dus frauduleus is, zou die dienst ook in dat geval een dergelijke vordering kunnen instellen.

De ambtenaren van de burgerlijke stand, de Dienst Vreemdelingenzaken en het openbaar ministerie oefenen een opdracht van algemeen belang uit bij het opsporen van schijnhuwelijken, schijnwettelijke samenwoningen en schijnerkenningen van ouderschap. Om die reden voorziet het wetsvoorstel erin dat die diensten, in afwijking van de geldende regeling, geen rechtsplegingsvergoeding verschuldigd zijn indien zij bij een rechtszaak omtrent die praktijken in het ongelijk worden gesteld.

Tot slot dient te worden voorkomen dat de partijen enig nadeel ondervinden. Dit wetsvoorstel voorziet derhalve in de schorsende werking van de procedures inzake de weigeringen tot voltrekking van het huwelijk of tot melding van de verklaring van wettelijke samenwoning; ook de voorzieningen in cassatie inzake de weigeringen tot voltrekking van het huwelijk of tot melding van de verklaring van wettelijke samenwoning zouden schorsende werking hebben.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition reprend le texte de la proposition DOC 54 3506/001.

1. **Le droit au mariage est un droit fondamental**

Le mariage et le droit à la vie familiale sont des droits fondamentaux. Ainsi, le droit de se marier et de fonder une famille est reconnu par l'article 12 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales du 13 mai 1955, ainsi que par l'article 16 de la Déclaration universelle des Droits de l'homme du 10 décembre 1948 des Nations unies.

Le droit au respect de la vie familiale est également consacré par l'article 8 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales du 13 mai 1955. Le fait d'être en séjour illégal n'est pas un motif suffisant, à lui tout seul, pour s'opposer à un mariage, à une cohabitation légale ou à une reconnaissance.

2. **Actions entreprises pour lutter contre les mariages et cohabitations légales de complaisance**

Ces dernières années, le législateur s'est davantage investi dans la lutte contre les unions de complaisance qui facilitent de nombreuses fraudes en matière de droit au séjour.

Avec la loi du 4 mai 1999 modifiant certaines dispositions relatives au mariage[1], le législateur a donné un premier signal clair en matière de lutte contre les mariages de complaisance. Cette loi, modifiant certaines dispositions relatives au mariage en révisant les dispositions du Code civil, a introduit pour la première fois dans notre droit des outils de lutte spécifique contre les mariages dits "simulés" ou "blancs" ou de "complaisance".

D'une part, elle a défini, via l'insertion de l'article 146*bis* dans le Code civil, ce que l'on entend par mariage simulé: "Il n'y a pas de mariage lorsque, bien que les consentements formels aient été donnés en vue de celui-ci, il ressort d'une combinaison de circonstances que l'intention de l'un au moins des époux n'est manifestement pas la création d'une communauté de vie durable, mais vise uniquement l'obtention d'un avantage en matière de séjour, lié au statut d'époux.".

[1] Publiée au *Moniteur belge* du 1er juillet 1999.

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit voorstel neemt de tekst over van voorstel DOC 54 3506/001.

1. **Het recht om te huwen is een fundamenteel recht**

Huwen en een gezin stichten zijn fundamentele rechten, die verankerd zijn in artikel 12 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 13 mei 1955, alsook in artikel 16 van de Universele Verklaring van de rechten van de mens van de Verenigde Naties van 10 december 1948.

Voorts bekrachtigt artikel 8 van hetzelfde Verdrag van 13 mei 1955 het recht op eerbiediging van privé, familie- en gezinsleven. Illegaal in een land verblijven, volstaat op zich niet als reden voor een weigering om een huwelijk te voltrekken, melding te maken van een verklaring van wettelijke samenwoning of het ouderschap te erkennen.

2. **Acties om schijnhuwelijken en schijnwettelijke samenwoningen tegen te gaan**

De jongste jaren heeft de wetgever meer maatregelen genomen om op te treden tegen wie voor de schijn een huwelijk of een wettelijke samenwoning aangaat. Dergelijke verbintenissen maken verblijfsrechtfraude immers heel wat makkelijker.

Met de wet van 4 mei 1999 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende het huwelijk[1] heeft de wetgever een eerste duidelijk signaal gegeven om schijnhuwelijken tegen te gaan. Bij deze wet, waarbij bepaalde artikelen van het Burgerlijk Wetboek over het huwelijk werden gewijzigd, werd ons rechtsbestel voor het eerst voorzien van specifieke instrumenten om schijnhuwelijken tegen te gaan.

Die wet van 4 mei 1999 heeft het Burgerlijk Wetboek aangevuld met een artikel 146*bis*, dat het begrip "schijnhuwelijk" omschrijft: "Er is geen huwelijk wanneer, ondanks de gegeven formele toestemmingen tot het huwelijk, uit een geheel van omstandigheden blijkt dat de intentie van minstens één van de echtgenoten kennelijk niet is gericht op het totstandbrengen van een duurzame levensgemeenschap, maar enkel op het bekomen van een verblijfsrechtelijk voordeel dat is verbonden aan de staat van gehuwde.".

[1] Bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 1 juli 1999.

D'autre part, cette même loi, via le rétablissement de l'article 167 du Code civil, a confié un rôle essentiel à l'officier de l'état civil et au parquet en matière de lutte contre les mariages simulés. Désormais, l'officier de l'état civil et le parquet peuvent intervenir en amont du projet de mariage pour prévenir la célébration du mariage. En aval le juge peut l'annuler.

En vertu de l'article 167, alinéa 1er, du Code civil, "L'officier de l'état civil refuse de célébrer le mariage lorsqu'il apparaît qu'il n'est pas satisfait aux qualités et conditions prescrites pour contracter mariage, ou s'il est d'avis que la célébration est contraire aux principes de l'ordre public".

L'officier de l'état civil s'est vu confier la mission de prévenir les fraudes au mariage. Il doit vérifier que toutes les conditions de fond ou de forme pour le mariage sont remplies, la disposition précitée visant tous les empêchements (absence de bigamie, dispense d'âge par le tribunal de la jeunesse, absence de lien de parenté, …). L'officier de l'état civil a désormais un rôle plus actif et préventif. Il peut refuser de célébrer le mariage. Il peut surseoir à célébrer le mariage en vue de procéder à une enquête complémentaire. La circulaire du 17 décembre 1999 relative à la loi du 4 mai 1999 modifiant certaines dispositions relatives au mariage[2] précise les différents indices de mariage blanc: une grande différence d'âge, les futurs époux ne se comprennent pas, ne se connaissent pas ou peu, ne connaissent pas les familles ou des détails de la vie quotidienne sur le travail, la famille, etc.

Par la suite, l'article 2 de la loi du 12 janvier 2006 modifiant la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers a inséré un article 79*bis* dans la loi précitée du 15 décembre 1980, qui pénalise le fait de contracter/tenter de contracter un mariage blanc ou de s'entremettre pour la conclusion d'un tel mariage.

[2] Publiée au *Moniteur belge* du 31 décembre 1999.

Door voorts artikel 167 van hetzelfde Wetboek te herstellen, bepaalt diezelfde wet dat de ambtenaar van de burgerlijke stand en het parket een heel belangrijke rol spelen bij het tegengaan van schijnhuwelijken want zij kunnen nog vóór het huwelijk optreden om te voorkomen dat het wordt voltrokken. Bovendien kan een rechter een al voltrokken huwelijk nietig verklaren.

Op grond van artikel 167, eerste lid, van hetzelfde Wetboek weigert de ambtenaar van de burgerlijke stand het huwelijk te voltrekken "wanneer blijkt dat niet is voldaan aan de hoedanigheden en voorwaarden vereist om een huwelijk te mogen aangaan, of indien hij van oordeel is dat de voltrekking in strijd is met de beginselen van de openbare orde".

De ambtenaar van de burgerlijke stand heeft de opdracht gekregen om huwelijksfraude te voorkomen. Hij moet nagaan of alle feitelijke en vormelijke voorwaarden voor het huwelijk vervuld zijn. De voormelde bepaling bevat daarbij alle huwelijksbeletsels (geen bigamie, ontheffing van de leeftijdsvereiste door de jeugdrechtbank, geen bloedverwantschap enzovoort). De ambtenaar van de burgerlijke stand speelt thans een actievere en preventievere rol. Hij kan weigeren het huwelijk te voltrekken. Hij kan de voltrekking van het huwelijk schorsen, teneinde bijkomend onderzoek te verrichten. De rondzendbrief van 17 december 1999 inzake de wet van 4 mei 1999 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende het huwelijk[2] vermeldt de diverse aanwijzingen dat het om een schijnhuwelijk gaat, te weten een groot leeftijdsverschil, het feit dat de toekomstige echtgenoten elkaar niet begrijpen, het feit dat ze elkaar niet of weinig kennen, het feit dat zij niets weten over elkaars familie of over de alledaagse details in verband met werk, familie enzovoort.

Bij artikel 2 van de wet van 12 januari 2006 tot aanpassing van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen werd daarenboven in die wet van 15 december 1980 een artikel 79*bis* ingevoegd, op grond waarvan het feit een schijnhuwelijk te sluiten of te proberen te sluiten, of als tussenpersoon op te treden met het oog op het sluiten van een dergelijk huwelijk, strafbaar wordt gesteld.

[2] Bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 31 december 1999.

Ainsi, l'article 79*bis* initial[3] prévoyait que celui qui conclut un mariage sans avoir l'intention de créer une communauté de vie durable est passible d'une peine d'emprisonnement de huit jours à trois mois ou d'une amende de vingt-six à cent euros. La tentative de ce délit est également punie d'une telle amende. Par ailleurs, celui qui a reçu une somme d'agent visant à le rétribuer pour la conclusion d'un tel mariage est passible d'un emprisonnement de quinze jours à un an et d'une amende de cinquante à deux cent cinquante euros. La tentative de ce délit est également punissable.

Entre 2006 et 2007, la police fédérale a constaté une augmentation de 355,60 % du nombre de mariages de complaisance en Belgique. Cette augmentation s'explique par le fait que ces mariages sont enfin considérés comme une infraction depuis 2006[4]. Depuis l'entrée en vigueur de ces lois, un glissement du phénomène de mariages de complaisance vers celui de cohabitations légales de complaisance a pu être constaté par les officiers d'état civil.

Le législateur a complété le cadre légal existant en adoptant la loi du 2 juin 2013 modifiant le Code civil, la loi du 31 décembre 1851 sur les consulats et la juridiction consulaire, le Code pénal, le Code judiciaire et la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers en vue de lutter contre les mariages et les cohabitations légales de complaisance.

En ce qui concerne les mariages, par le passé, il n'existait pas de délai dans lequel l'officier de l'état civil devait établir l'acte de déclaration de mariage. Afin d'offrir davantage de sécurité aux futurs époux, la nouvelle loi prévoit que l'acte doit être établi dans le mois de la remise des documents. La loi précitée prévoit également que ce

Zo kon op grond van het oorspronkelijke artikel 79*bis* hij die een huwelijk sluit zonder het voornemen te hebben een duurzame levensgemeenschap tot stand te brengen, worden bestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden of met een geldboete van zesentwintig tot honderd euro[3]; ook de poging om dat strafbaar feit te plegen wordt met een dergelijke geldboete bestraft. Voorts kan diegene die een geldsom heeft ontvangen ter beloning van het sluiten van een dergelijk huwelijk, worden bestraft met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot één jaar en een geldboete van vijftig tot tweehonderdvijftig euro; ook de poging om dat strafbaar feit te plegen is strafbaar.

De federale politie heeft vastgesteld dat in België het aantal schijnhuwelijken tussen 2006 en 2007 met 355,60 % is gestegen. De reden voor die stijging is dat die huwelijken sinds 2006 eindelijk als een strafbaar feit worden beschouwd[4]. Sinds de inwerkingtreding van die wetten hebben de ambtenaren van de burgerlijke stand vastgesteld dat er naast schijnhuwelijken ook steeds vaker schijn-wettelijke samenwoningen opduiken.

De wetgever heeft het bestaande wettelijke raamwerk aangevuld door de aanneming in 2013 van een nog andere wet (wet van 2 juni 2013 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, de wet van 31 december 1851 met betrekking tot de consulaten en de consulaire rechtsmacht, het Strafwetboek, het Gerechtelijk Wetboek en de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, met het oog op de strijd tegen de schijnhuwelijken en de schijnwettelijke samenwoningen).

Wat de huwelijken betreft, gold voorheen geen termijn binnen dewelke de ambtenaar van de burgerlijke stand de akte van aangifte van het huwelijk moest opmaken. Om de toekomstige echtgenoten meer zekerheid te bieden, moet volgens die wet van 2 juni 2013 de akte worden opgemaakt binnen de maand na het overhandigen van

---

3 Suite à différentes modifications législatives, les sanctions applicables à ces délits ont été augmentées. Aujourd'hui, celui qui conclut un mariage sans avoir l'intention de créer une communauté de vie durable risque une peine d'emprisonnement d'un mois à trois ans ou une amende de 50 à 500 euros. La tentative de ce délit est également punie d'une peine d'emprisonnement de quinze jours à un an ou d'une amende de vingt-six euros à deux cent cinquante euros. Celui qui reçoit une somme d'argent ou d'autres valeurs visant à le rétribuer pour la conclusion d'un mariage blanc est, quant à lui, passible d'une peine d'emprisonnement de deux mois à quatre ans et d'une amende de cent euros à deux mille cinq cents euros. La tentative de ce délit est passible d'un emprisonnement d'un mois à deux ans et d'une amende de cinquante euros à mille deux cent cinquante euros.

4 Sénat, Ses 2009-2010, Document législatif n° 4-1664/1, p.3

3 Ten gevolge van diverse wetswijzigingen werd de voor die strafbare feiten geldende strafmaat verhoogd. Thans kan iemand die in het huwelijk treedt zonder het voornemen te hebben een duurzame leefgemeenschap tot stand te brengen, worden veroordeeld tot een gevangenisstraf van één maand tot drie jaar of een geldboete van 50 tot 500 euro. Ook de poging tot het plegen van dat strafbaar feit wordt bestraft met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot één jaar of met een geldboete van 26 tot 250 euro. Ieder die als vergoeding voor het sluiten van een schijnhuwelijk een geldsom of andere waardevolle goederen ontvangt, kan worden bestraft met een gevangenisstraf van twee maanden tot vier jaar en met een geldboete van 100 tot 2 500 euro. De poging tot het plegen van dat strafbaar feit wordt bestraft met een gevangenisstraf van één maand tot twee jaar of met een geldboete van 50 tot 1 250 euro.

4 Senaat, Zitting 2009-2010, Stuk nr. 4-1664/1, blz. 3.

délai de un mois peut être prolongé de deux mois en cas de doute sur la validité et l'authenticité des documents.

Enfin, la non-validité ou la non-authenticité des documents fournis constitue un motif de refus permettant à l'officier de l'état civil de refuser d'établir l'acte de mariage et ce indépendamment de l'intention des futurs époux[5].

Lorsqu'il existe une présomption sérieuse qu'il n'est pas satisfait aux conditions prescrites pour contracter mariage ou que celui-ci est contraire à l'ordre public, l'officier de l'état civil peut sursoir à la célébration du mariage, pendant un délai de deux mois, afin de procéder à une enquête complémentaire. Possibilité est donnée au procureur du Roi de prolonger la période de surséance de deux mois d'une nouvelle période de trois mois dans le cas où le premier délai s'avère insuffisant[6].

En ce qui concerne les cohabitations légales, cette nouvelle loi étend les règles applicables aux mariages de complaisance aux cohabitations légales de complaisance. Ainsi, notamment, le nouvel article 1476*bis* du Code civil prévoit qu'"il n'y a pas de cohabitation légale lorsque, bien que la volonté des parties de cohabiter légalement ait été exprimée, il ressort d'une combinaison de circonstances que l'intention d'au moins une des parties vise manifestement uniquement à l'obtention d'un avantage en matière de séjour, lié au statut de cohabitant légal"[7]. Elle permet également aux officiers d'état civil ainsi qu'au Parquet de procéder à une enquête en cas de suspicion quant aux intentions réelles des cohabitants[8].

La nouvelle loi introduit également une cause de nullité spécifique pour les cohabitations légales de complaisance. Les cohabitants légaux ou tout intéressé pourront donc désormais solliciter du juge civil qu'il prononce l'annulation de l'acte par lequel la cohabitation légale a été actée pour simulation[9]. En ce qui concerne les parquets, c'est une injonction qui leur est faite par le législateur, puisque l'article 184 du Code civil prévoit que "le procureur du Roi poursuit la nullité de tout mariage

5 Article 63 du Code civil modifié par l'article 2 de la même loi du 2 juin 2013.
6 Article 1476*quater* du Code civil, inséré par l'article 10 de la loi précitée du 2 juin 2013.
7 Article 1476*bis* du Code civil, inséré par l'article 8 de la loi précitée du 2 juin 2013.
8 Article 1476*quater* du Code civil, inséré par l'article 10 de la loi précitée du 2 juin 2013.
9 Article 1476*quinquies* du Code civil, inséré par l'article 11 de la loi précitée du 2 juin 2013.

de documenten. Op grond van die wet kan, bij twijfel over de geldigheid en de echtheid van de documenten, die termijn van één maand bovendien met twee maanden worden verlengd.

Tot slot vormt het feit dat de documenten niet geldig of niet echt zijn een reden tot weigering. Zodoende kan de ambtenaar van de burgerlijke stand, ongeacht het voornemen van de toekomstige echtgenoten, weigeren om de akte van huwelijk op te maken[5].

Wanneer er een ernstig vermoeden bestaat dat niet is voldaan aan de vereiste voorwaarden om in het huwelijk te treden of wanneer dat huwelijk strijdig is met de openbare orde, kan de ambtenaar van de burgerlijke stand de voltrekking van het huwelijk schorsen voor een termijn van twee maanden, teneinde bijkomend onderzoek te verrichten. De procureur des Konings kan de schorsingsperiode van twee maanden verlengen met een nieuwe periode van drie maanden ingeval de eerste termijn onvoldoende blijkt te zijn[6].

Wat de wettelijke samenwoning betreft, past diezelfde wet van 2 juni 2013 de voorschriften in verband met de schijnhuwelijken ook toe op de schijnwettelijke samenwoningen; zo stelt het bij die wet ingevoegde artikel 1476*bis* van het Burgerlijk Wetboek dat er geen wettelijke samenwoning is "wanneer, ondanks de geuite wil van beide partijen om wettelijk samen te wonen, uit een geheel van omstandigheden blijkt dat de intentie van minstens een van beide partijen kennelijk enkel gericht is op het bekomen van een verblijfsrechtelijk voordeel dat is verbonden aan de staat van wettelijk samenwonende"[7]. De wet van 2 juni 2013 biedt de ambtenaren van de burgerlijke stand en de parketten ook de mogelijkheid om een onderzoek in te stellen bij twijfel aan de werkelijke bedoelingen van de samenwonenden[8].

Diezelfde wet stelt ook een specifieke grond van nietigheid in voor de schijnwettelijke samenwoningen. Wettelijk samenwonenden en alle belanghebbenden kunnen zich thans tot de burgerlijke rechter wenden om de melding van de wettelijke samenwoning nietig te doen verklaren omdat het om schijnsamenwoning zou gaan[9]. De wetgever geeft hierbij eigenlijk een bevel aan de parketten, aangezien artikel 184 van het Burgerlijk Wetboek stelt dat de procureur des Konings

5 Artikel 63 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij artikel 2 van de wet van 2 juni 2013.
6 Artikel 1476*quater* van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij artikel 10 van de wet van 2 juni 2013.
7 Artikel 1476*bis* van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij artikel 8 van de wet van 2 juni 2013.
8 Artikel 1476*quater* van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij artikel 10 van de wet van 2 juni 2013.
9 Artikel 1476*quinquies* van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij artikel 11 van de wet van 2 juni 2013.

contracté en violation des articles 146*bis* ou 146*ter"*[10] et l'article *1476quinquies,* alinéa 2*,* du même Code prévoit que "Le procureur du Roi poursuit la nullité d'une telle cohabitation légale"[11]. La loi prévoit explicitement la possibilité pour l'Office des étrangers d'assortir une décision d'éloignement d'une interdiction d'entrée sur le territoire belge de 5 ans lorsqu'il est mis fin au séjour de l'étranger pour le motif qu'il s'est rendu coupable d'un mariage ou d'une cohabitation légale de complaisance. Les peines d'emprisonnement et les amendes pour les auteurs de mariages ou de déclarations de cohabitation légale de complaisance sont également augmentées et une gradation est prévue, s'il y a des circonstances aggravantes[12].

En matière consulaire, la nouvelle loi introduit également le certificat de non-empêchement à mariage, jusqu'ici inexistant dans les textes légaux en vigueur en Belgique. Ce document est désormais visé dans les articles 69, 70 et 71 de la loi du 20 décembre 2013 sur les consulats et relations consulaires. Les autorités étrangères compétentes pour célébrer un mariage exigent parfois du futur conjoint ressortissant, n'ayant pas la nationalité de cet État, qu'il dispose d'un certificat de non-empêchement à mariage, d'où il ressort qu'aucune objection légale au mariage n'existe selon sa loi nationale. C'est le cas, par exemple, du Maroc et de la Tunisie[13].

Cette nouvelle disposition permet au chef de la représentation consulaire, s'il émet un doute sur le projet de vie commune des conjoints, de communiquer la demande de certificat au procureur du Roi. Celui-ci dispose alors d'un délai de trois mois pour s'opposer à la délivrance. Ce délai peut être prorogé de deux mois. En cas d'opposition à la délivrance du certificat, les parties intéressées peuvent introduire un recours au tribunal de première instance dans un délai d'un mois à dater de la notification de l'opposition. Si aucune opposition n'a été faite dans le délai prévu, le consulat doit délivrer sans délai le certificat. Par ailleurs, il ne doit pas être procédé à une nouvelle enquête lorsqu'une demande de regroupement familial fondée sur le mariage célébré

10 Article 184 du Code civil complété d'un nouvel alinéa par l'article 6 de la loi précitée du 2 juin 2013.

11 Article 1476*quinquies* du Code civil, inséré par l'article 11 de la loi précitée du 2 juin 2013.

12 Article 74/11, § 1er, alinéa 3, de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers remplacé par l'article 20 de la loi précitée du 2 juin 2013 et article 79*bis* de la même loi du 15 décembre 1980, modifié par l'article 21 de la loi précitée du 2 juin 2013.

13 Article 20/1 de la loi du 31 décembre 1851 sur les consulats et la juridiction consulaire, inséré par l'article 12 de la loi précitée du 2 juin 2013.

de nietigheid vordert van "een huwelijk dat is aangegaan met overtreding van de artikelen 146*bis* of 146*ter*[10]", en artikel 1476*quinquies*, tweede lid, van hetzelfde Wetboek bepaalt dat de procureur des Konings de nietigheid vordert van "een dergelijke wettelijke samenwoning[11].". De wet van 2 juni 2013 voorziet uitdrukkelijk in de mogelijkheid voor de Dienst Vreemdelingenzaken om aan een verwijderingsbeslissing een inreisverbod van vijf jaar te verbinden wanneer het verblijf van de vreemdeling wordt beëindigd wegens het feit dat hij zich schuldig heeft gemaakt aan een schijnhuwelijk of een schijnwettelijke samenwoning. De gevangenisstraffen en de geldboeten voor wie een schijnhuwelijk aangaat of een verklaring van schijn-wettelijke samenwoning aflegt, worden eveneens verhoogd. Indien sprake is van verzwarende omstandigheden, in een gradatie voorzien[12].

Inzake consulaire aangelegenheden stelt de wet van 2 juni 2013 ook het "attest van geen huwelijksbeletsel" in; dat bestond tot dan niet in de wetteksten die in België van kracht zijn. Naar dit attest wordt nu verwezen in de artikelen 69, 70 en 71 van de wet van 21 december 2013 betreffende de consulaten en consulaire betrekkingen. Buitenlandse overheden die bevoegd zijn om een huwelijk te voltrekken, eisen soms dat onderdanen die in het huwelijk willen treden en niet de nationaliteit van die Staat hebben, dat zij een "attest van geen huwelijksbeletsel" kunnen voorleggen, waaruit blijkt dat er volgens hun nationale recht geen enkel juridisch bezwaar tegen het huwelijk bestaat (bijvoorbeeld Marokko en Tunesië)[13].

Met die nieuwe bepaling kan het hoofd van de consulaire vertegenwoordiging, bij twijfel omtrent het gemeenschappelijk levensproject van de partners, bij de procureur des Konings dat attest aanvragen. Die procureur beschikt vervolgens over een termijn van drie maanden om zich te verzetten tegen de afgifte van dat attest; die periode kan met twee maanden worden verlengd. Bij verzet tegen de afgifte van het attest kunnen de belanghebbenden binnen de maand na de kennisgeving van het verzet beroep instellen bij de rechtbank van eerste aanleg. Indien binnen de gestelde termijn geen verzet is aangetekend, moet het consulaat het attest onverwijld afleveren. Bovendien moet geen nieuw onderzoek worden verricht bij een verzoek om gezinshereniging op basis

10 Artikel 184 van het Burgerlijk Wetboek, aangevuld met een nieuw lid bij artikel 6 van de wet van 2 juni 2013.

11 Artikel 1476*quinquies* van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij artikel 11 van de wet van 2 juni 2013.

12 Artikel 74/11, § 1, lid 3, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, vervangen bij artikel 20 van de voormelde wet van 2 juni 2013, en artikel 79*bis* van dezelfde wet van 15 december 1980, gewijzigd bij artikel 21 van de wet van 2 juni 2013.

13 Artikel 20/1 van de wet van 31 december 1851 met betrekking tot de consulaten en de consulaire rechtsmacht, ingevoegd bij artikel 12 van de wat van 2 juni 2013.

suite à la délivrance de ce certificat est introduite, sauf si de nouveaux éléments se présentent.

L'accord de gouvernement du gouvernement Michel prévoit qu'"une attention particulière sera accordée à la lutte contre les mariages de complaisance et les cohabitations de complaisance, tant dans notre pays qu'à l'étranger. La lutte sera également menée contre les reconnaissances frauduleuses, dans le respect de la vie de famille et de la vie privée de chacun".

Il n'est pas toujours aisé d'avoir une idée claire des chiffres en matière d'unions de complaisance. Dans ce domaine très particulier, il existe en effet un "*dark number*" important. En 2012, l'Office des étrangers estimait que 5 mariages de complaisance étaient célébrés par jour en Belgique. En 2011, l'Office des étrangers avait enregistré 10 728 notifications de mariages "suspects", soit 15 % de plus qu'en 2010[14]. Si les grandes villes sont les plus concernées, les tentatives de fraude concernent toutes les villes et leur détection repose bien souvent sur la vigilance de l'officier de l'état civil. Il est au moins aussi difficile d'avoir des chiffres précis concernant les relations forcées. Selon la police fédérale, il y aurait eu: 14 mariages forcés en 2010, 12 en 2011 et 14 en 2012 en Belgique[15]. Mais il existe un grand nombre de cas jamais officialisés ou pour lesquels aucune plainte n'a été déposée.

En 2011, le Bureau Visa de l'Office des étrangers a refusé de délivrer un visa à 882 personnes en raison d'un mariage de complaisance et à 743 personnes au motif que le parquet devait encore rendre un avis, vu que l'enquête sur le mariage de complaisance était toujours en cours.

En 2012, la cellule Fraude de l'Office des étrangers a retiré le titre de séjour ou mis fin au séjour de 118 étrangers condamnés pour mariage frauduleux ou ayant obtenu un droit de séjour sur la base d'un mariage de complaisance.

van een huwelijk dat na de afgifte van dit attest werd voltrokken, tenzij er zich nieuwe elementen voordoen.

Het regeerakkoord van de regering-Michel bevat de volgende passage: "Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de voortzetting van de strijd tegen schijnhuwelijken en schijnsamenwoning, zowel hier als in het buitenland. Ook zal de strijd worden gevoerd tegen schijnerkenningen, dit met respect voor het familiaal leven en ieders privacy.".

Het is niet altijd makkelijk zich een juist beeld te vormen van het aantal schijnhuwelijken en schijnwettelijke samenwoningen. In dit heel specifieke veld is er immers een aanzienlijk "*dark number*". In 2012 schatte de Dienst Vreemdelingenzaken dat er in België 5 schijnhuwelijken per dag worden voltrokken. In 2011 heeft diezelfde Dienst 10 728 meldingen van "verdachte" huwelijken geregistreerd; dat is 15 procent meer dan in 2010[14]. De meeste gevallen doen zich voor in de grote steden, maar pogingen tot fraude treffen alle steden en de opsporing ervan hangt heel vaak af van de waakzaamheid van de ambtenaar van de burgerlijke stand. Het is minstens zo moeilijk om precieze cijfers over de gedwongen huwelijken te verkrijgen. Volgens de federale politie werden in België 14 gedwongen huwelijken voltrokken in 2010, 12 in 2011 en 14 in 2012[15]. Maar vele gevallen kwamen nooit officieel aan het licht, of er werd nooit een klacht voor ingediend.

In 2011 weigerde de voor visa bevoegde afdeling van de Dienst Vreemdelingenzaken een visum af te leveren aan 882 personen wegens een schijnhuwelijk; 743 personen kregen geen visum omdat het parket nog geen advies had uitgebracht daar het onderzoek naar een mogelijk schijnhuwelijk nog aan de gang was.

In 2012 heeft de voor fraude bevoegde cel van de Dienst Vreemdelingenzaken de verblijfsvergunning ingetrokken of het verblijf beëindigd van 118 vreemdelingen die veroordeeld waren wegens frauduleus huwelijk of die een verblijfsrecht hadden verkregen op grond van een schijnhuwelijk.

---

14 *https://www.senate.be/www/?MItabObj=pdf&MIcolObj=pdf&MInamObj=pdfid&MItypeObj=application/pdf&MIvalObj=83889921.*

15 *https://www.google.be/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwj_kTy3IbYAhXBLFAKHb7CgoQFggnMAA&url=https %3A %2F %2Fintranet.ibz.be %2Frelationcomplaisance %2Fdocs %2F20131114_CP_Campagne %2520relation %2520de %2520complaisance %2520ou %250forcee.docx&usg=AOvVaw1TkRx_BSN0aEWtkqrlu-G6.*

14 *https://www.senate.be/www/?MItabObj=pdf&MIcolObj=pdf&MInamObj=pdfid&MItypeObj=application/pdf&MIvalObj=83889921.*

15 *https://www.google.be/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwj_k-Ty3IbYAhXBLFAKHb-7CgoQFggnMAA&url=https %3A %2F %2Fintranet.ibz.be %2Frelation-complaisance %2Fdocs %2F20131114_CP_Campagne %2520relation %2520de %2520complaisance %2520ou %2520forcee.docx&usg=AOvVaw1TkRx_BSN0aEWtkqrlu-G6.*

En 2013, l'Office des étrangers a retiré le titre de séjour à 131 personnes qui avaient réussi à s'établir en Belgique suite à un mariage frauduleux. Un chiffre en augmentation de 11 % par rapport à 2012 et, de plus, bien en-dessous de la réalité.

En 2016, l'Office des étrangers a ouvert 10 989 enquêtes pour relations de complaisance, dont 4 138 mariages prévus, 3 973 conclus, 2 781 cohabitations prévues et 97 cohabitations conclues.[16]

Le mariage de complaisance ou "simulé" recouvre deux cas de figure puisque l'article 146*bis* du Code civil précise que le mariage peut être annulé aussi bien dans le cas où les deux époux s'entendent pour détourner le mariage de sa finalité (mariage blanc), que dans celui où l'un d'entre eux seulement poursuit cet objectif, c'est-à-dire un mariage gris.

Le mariage gris est un phénomène assimilé dans la pratique à une "escroquerie sentimentale". Il s'agit de mariages conclus alors que l'un des deux époux, sincère et de bonne foi, est trompé par l'autre.

Nettement plus difficiles à détecter, ces mariages gris peuvent reposer sur la duperie puisque l'un des deux époux profite des sentiments de l'autre, et de sa crédulité, pour obtenir des avantages liés au droit au séjour (naturalisation, regroupement familial) et à terme acquérir la nationalité belge. Les victimes ressortent souvent brisées nerveusement, sentimentalement et financièrement de ce jeu de dupes.

Le mariage de complaisance, comme il est justement défini dans l'article 146*bis* du Code civil, constitue un exemple de détournement des législations belges et une fraude dans le chef des personnes qui y recourent. L'institution du mariage est dans ce cas utilisée non pas en vue de la création d'une communauté de vie durable entre les époux mais dans le but unique de l'obtention d'un avantage en matière de séjour dans le chef d'un des époux au moins.

Au fil des ans, l'État a donc renforcé son arsenal législatif et administratif pour mieux lutter contre les mariages/cohabitations légales de complaisance. Les couples fraudeurs sont souvent plus rapidement détectés, soit parce que l'un des partenaires est beaucoup plus vieux que l'autre, soit parce qu'ils ne parlent

In 2013 heeft de Dienst Vreemdelingenzaken de verblijfsvergunning ingetrokken van 131 personen die erin geslaagd waren zich na een frauduleus huwelijk in België te vestigen. Dit is een stijging met 11 % ten opzichte van 2012; bovendien liggen de werkelijke cijfers heel wat hoger.

In 2016 heeft de Dienst Vreemdelingenzaken 10 989 onderzoeken ingesteld naar schijnhuwelijken en schijn-wettelijke samenwoningen. Het ging om 4 138 voorgenomen huwelijken, 3 973 voltrokken huwelijken, 2 781 voorgenomen wettelijke samenwoningen en 97 aangegane wettelijke samenwoningen[16].

Het schijnhuwelijk betreft twee situaties, aangezien artikel 146*bis* van het Burgerlijk Wetboek verduidelijkt dat het huwelijk nietig kan worden verklaard wanneer beide echtgenoten in onderling overleg het huwelijk afwenden van de oorspronkelijke doelstelling ervan (een "wit huwelijk"), maar ook wanneer slechts één van hen dat nastreeft (een "grijs huwelijk").

Het "grijze huwelijk" is een huwelijk dat in de praktijk neerkomt op een vorm van "sentimentele oplichting". Het is een huwelijk waarbij één van de echtgenoten, die oprecht en te goeder trouw is, door de andere wordt misleid.

Die "grijze huwelijken", die een stuk moeilijker te achterhalen zijn, kunnen berusten op bedrog. Eén van beide echtgenoten maakt immers misbruik van de gevoelens en de lichtgelovigheid van de andere om verblijfsrechtelijke voordelen (naturalisatie, gezinshereniging) te verkrijgen, en op termijn de Belgische nationaliteit te verwerven. De slachtoffers van dat bedrog blijven vaak mentaal, sentimenteel en financieel gebroken achter.

Het schijnhuwelijk, zoals dat in precieze bewoordingen wordt omschreven in artikel 146*bis* van het Burgerlijk Wetboek, is een schoolvoorbeeld van de manier waarop de Belgische wetgeving wordt omzeild; wie een schijnhuwelijk aangaat, pleegt fraude. Het instituut "huwelijk" wordt in dat geval niet aangewend om een duurzame gemeenschap van de gehuwden te creëren, maar louter om een verblijfsrechtelijk voordeel – althans voor één van de "echtgenoten" – uit de brand te slepen.

Met de jaren heeft de Staat zijn wetgevend en administratief arsenaal uitgebreid om beter te kunnen optreden tegen schijnhuwelijken en schijnwettelijke samenwoningen. De frauderende stellen vallen vaak sneller op, omdat de ene partner veel ouder is dan de andere, omdat ze niet dezelfde taal spreken en elkaar

16 *https://dofi.ibz.be/sites/dvzoe/FR/Documents/Rapport %20statistiques %202016 %20FR.pdf*.

16 *https://dofi.ibz.be/sites/dvzoe/NL/Documents/Statistisch %20jaarverslag %202016 %20NL.pdf*.

pas la même langue et ne se comprennent pas ou tout simplement témoignent d'une connaissance insuffisante l'un de l'autre.

Ceux qui sont démasqués peuvent perdre leur titre de séjour. Le parquet peut aussi réclamer jusqu'à trois mois de prison et demander au juge de retirer la nationalité belge. Ce dernier point n'est pas automatique.

Étant donné l'ampleur et la persistance des dangers résultant de telles unions de complaisance, il est fondamental, dans l'intérêt de notre société, de continuer à prendre des mesures efficaces et basées sur la communauté de vie en ce qui touche aux mariages et à la cohabitation légale.

Il ne s'agit absolument pas de jeter l'opprobre ou la suspicion sur les unions avec des ressortissants étrangers mais bien de vérifier soigneusement la réalité des unions, en ce compris celles où l'un des conjoints séjourne soit à l'étranger soit illégalement en Belgique. Dans le même ordre d'idées, il ne faudrait pas non plus que cette lutte légitime contre les unions de complaisance incite à la vengeance entre époux si la relation conjugale périclite pour des raisons extérieures à des questions liées à l'obtention d'un avantage en matière de séjour.

3. **Actions entreprises en vue de lutter contre les reconnaissances frauduleuses**

Si le système mis en place a montré son efficacité, ce dernier reste perfectible. Plusieurs mesures peuvent encore être prises et d'autres, existantes, peuvent également encore être améliorées.

Force est de constater que, ces dernières années, la lutte contre les mariages de complaisance et les cohabitations légales de complaisance a eu pour conséquence le déplacement de la problématique vers la reconnaissance des enfants.

En mars 2016, les officiers de l'état civil des communes bruxelloises écrivaient au ministre de la Justice afin d'attirer son attention sur l'augmentation des reconnaissances frauduleuses dans le but d'obtenir un titre de séjour.

Les officiers de l'état civil, premiers témoins de ces fraudes aux "bébés papiers", étaient dépourvus de moyens d'action puisque, légalement, ils ne disposaient pas d'instruments pour refuser d'acter une reconnaissance de paternité. Le seul recours consistait en l'action en

niet begrijpen, of gewoonweg omdat blijkt dat ze elkaar onvoldoende kennen.

Wie door de mand valt, kan zijn verblijfsvergunning verliezen. Het parket kan ook tot drie maanden gevangenisstraf vorderen en de rechter verzoeken de betrokkene de Belgische nationaliteit te ontnemen, maar dat laatste gebeurt niet automatisch.

Schijnhuwelijken en schijnwettelijke samenwoningen veroorzaken veelvuldig en blijvend gevaar. Voor onze samenleving is het derhalve van heel groot belang dat we met betrekking tot het huwelijk en de wettelijke samenwoning doeltreffende en op de levensgemeenschap berustende maatregelen blijven nemen.

Het is allerminst de bedoeling een huwelijk of een wettelijke samenwoning met een buitenlandse onderdaan met de vinger te wijzen of verdacht te maken, maar integendeel zorgvuldig de echtheid te controleren van die verbintenissen, ook van die waarbij één van de echtgenoten ofwel in het buitenland ofwel illegaal in België verblijft. In dezelfde gedachtegang mag die legitieme strijd tegen schijnhuwelijken en schijn-wettelijke samenwoningen evenmin aanzetten tot wraak tussen de partners wanneer de relatie op de klippen loopt om redenen die niets te maken hebben met het verkrijgen van enig verblijfsrechtelijk voordeel.

3. **Ondernomen acties om frauduleuze erkenningen tegen te gaan**

Hoewel de ingestelde regeling bewezen heeft doeltreffend te zijn, is die voor verbetering vatbaar. Er kunnen nog meerdere andere maatregelen worden genomen, terwijl bestaande maatregelen nog kunnen worden verbeterd.

Men kan er niet omheen dat het tegengaan van schijnhuwelijken en schijn-wettelijke samenwoningen er de voorbije jaren toe heeft geleid dat het vraagstuk zich naar de erkenning van de kinderen heeft verplaatst.

In maart 2016 hebben de ambtenaren van de burgerlijke stand van de Brusselse gemeenten een brief geschreven aan de minister van Justitie, waarin ze hem hebben gewezen op het toenemende aantal frauduleuze erkenningen met het oog op het verkrijgen van een verblijfsvergunning.

De ambtenaren van de burgerlijke stand zien als eersten dergelijke fraude omtrent "verblijfsbaby's" opduiken. Ze konden echter niets ondernemen, omdat ze niet over de wettelijke middelen beschikten om de melding van de erkenning van het vaderschap te weigeren.

annulation de la reconnaissance, *a posteriori* donc, intentée par la personne qui devait donner son consentement ou par le ministère public en vertu de l'article 138*bis* du Code judiciaire qui fonde son action sur la nécessité de garantir le respect de l'ordre public.

Mais, comme relevé dans l'exposé des motifs du projet de loi du 19 septembre 2017 modifiant le Code civil, le Code judiciaire, la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers et le Code consulaire, en vue de lutter contre la reconnaissance frauduleuse et comportant diverses dispositions en matière de recherche de paternité, de maternité et de comaternité, ainsi qu'en matière de mariage de complaisance et de cohabitation légale de complaisance: "Il ressort de la rare jurisprudence existante que les tribunaux n'annulent une reconnaissance frauduleuse qu'occasionnellement."[17].

La Ville de Bruxelles qui est particulièrement touchée par ce phénomène a, depuis 2014, à la demande de l'ex Premier Échevin, mis en place une procédure spécifique qui a permis à la police de démanteler deux filières de fraude à la reconnaissance: l'une, concernant des mères faussement enceintes et des pères en séjour précaire et l'autre concernant des faux certificats de grossesse. Cette commune régulièrement confrontée à des fraudes à la reconnaissance a, parmi les cas les plus spectaculaires, mis en évidence un homme ayant reconnu 13 enfants en faisant son shopping dans différentes communes. Les mères en séjour illégal obtenaient alors des papiers tandis que l'individu percevait les allocations familiales des enfants.

Dans son "Rapport sur les lois ayant posé des difficultés d'application ou d'interprétation pour les cours et tribunaux au cours de l'année judiciaire 2010-2011", le Collège des procureurs généraux mentionnait déjà pour la première fois le problème de la reconnaissance frauduleuse. Dans les rapports 2011-2012, 2012-2013 et 2013-2014, le problème de la reconnaissance frauduleuse est également évoqué et le Collège avance comme solution possible un règlement analogue à celui des mariages de complaisance.

Conformément à l'accord de gouvernement concernant la législature 54, le législateur a, dès lors, adopté la loi précitée du 19 septembre 2017 relative aux

Het enige middel om daar tegen op te treden was een vordering tot nietigverklaring van de erkenning – met andere woorden *a posteriori* – ingesteld door de persoon die zijn instemming moest geven of door het openbaar ministerie, krachtens artikel 138*bis* van het Gerechtelijk Wetboek, waarbij het openbaar ministerie zijn vordering doet berusten op de noodzaak om de naleving van de openbare orde te waarborgen.

De memorie van toelichting van het wetsontwerp van 13 juni 2017 (de latere wet van 19 september 2017) tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Gerechtelijk Wetboek, de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en het Consulair Wetboek met het oog op de strijd tegen de frauduleuze erkenning en houdende diverse bepalingen inzake het onderzoek naar het vaderschap, moederschap en meemoederschap, alsook inzake het schijnhuwelijk en de schijnwettelijke samenwoning stelt echter: "Uit de weinige rechtspraak die er is blijkt dat de rechtbanken slechts occasioneel een frauduleuze erkenning vernietigen"[17].

De Stad Brussel, die in het bijzonder met dit fenomeen te maken krijgt, heeft sinds 2014 op verzoek van de voormalige eerste schepen voorzien in een specifieke procedure waarmee de politie twee netwerken van erkenningsfraude heeft kunnen blootleggen: bij het ene ging het om vrouwen die deden alsof ze zwanger waren en mannen met een wankele verblijfsstatus; bij het andere betrof het valse zwangerschapsattesten. Een van de meest spraakmakende gevallen in Brussel, een stad die vaak met erkenningsfraude wordt geconfronteerd, had betrekking op een man die bij meerdere gemeenten heeft "geshopt" en er zodoende in geslaagd is dertien kinderen te erkennen. De illegaal in ons land verblijvende moeders verkregen aldus papieren, terwijl de betrokkene de kinderbijslag voor de kinderen opstreek.

In zijn "Verslag houdende overzicht van de wetten die toepassings- of interpretatiemoeilijkheden hebben gesteld voor de hoven en rechtbanken in de loop van het gerechtelijk jaar 2010-2011" stipte het College van procureurs-generaal het probleem van de fraudeleuze erkenning voor het eerst aan. Ook in de verslagen 2011-2012, 2012-2013 en 2013-2014 wordt het probleem van de frauduleuze erkenning onder de aandacht gebracht door het College, dat als mogelijke oplossing een gelijkaardige regeling als die omtrent de schijnhuwelijken oppert.

In overeenstemming met het regeerakkoord betreffende de zittingsperiode 54 heeft de wetgever de voormelde wet van 19 september 2017 met betrekking tot

17 *Chambre*, DOC 54 2529/001, pp. 6 et 7.

17 *Kamer*, DOC 54 2529/001, blz. 7.

reconnaissances frauduleuses. Cette loi est entrée en vigueur le 1er avril 2018 et a pour objectif de lutter contre les reconnaissances frauduleuses en prévoyant différentes modifications dans notre arsenal juridique. Ainsi, la reconnaissance frauduleuse, c'est-à-dire en vue d'obtenir manifestement et uniquement un avantage en matière de séjour, est incriminée. La compétence territoriale de l'officier de l'état civil en matière de reconnaissance est définie et limitée. Il n'est plus possible d'effectuer une reconnaissance dans la commune de son choix, ce qui met fin au *forum shopping*.

La possibilité d'effectuer une reconnaissance devant notaire est supprimée, toutes les reconnaissances se font donc par le biais des officiers de l'état civil qui ont un rôle actif. L'officier de l'état civil, lorsqu'il a des indications qu'il est face à une reconnaissance frauduleuse, a désormais la possibilité de surseoir à acter la reconnaissance en vue de faire une enquête complémentaire et, en définitive, de refuser d'acter la déclaration de reconnaissance.

Le pouvoir du ministère public de poursuivre la nullité d'une reconnaissance frauduleuse est explicitement prévu dans le Code civil.

Enfin, le juge répressif est habilité à prononcer l'annulation de la reconnaissance lorsqu'il condamne une personne du chef de reconnaissance frauduleuse, ce qui peut accélérer l'annulation et évite qu'une procédure supplémentaire ne doive être engagée[18]. Dans le cadre de la réflexion globale entamée par les auteurs de la présente proposition de loi, il apparaît que cette loi pourrait également être améliorée afin de combattre plus efficacement les reconnaissances frauduleuses.

4. **Les différentes modifications apportées par la présente proposition de loi**

4.1. ***Modification de l'article 146bis du Code civil relatif au mariage de complaisance***

Les dispositions actuelles de l'article 146*bis* exigent, pour que l'officier de l'état civil puisse refuser de célébrer un mariage, qu'il y ait une combinaison de plusieurs circonstances démontrant que l'intention de l'un au moins des époux n'est manifestement pas la création d'une communauté de vie durable, mais vise uniquement l'obtention d'un avantage en matière de séjour, lié au statut d'époux. Nous sommes donc en présence de deux conditions cumulatives avec une

[18] Articles 330/1, 330/2 et 330/3 du Code civil, insérés par les articles 9, 10 et 11 de ladite loi du 19 septembre 2017.

de frauduleuze erkenningen aangenomen. Die wet is op 1 april 2018 in werking getreden en strekt ertoe frauduleuze erkenning tegen te gaan door de Belgische wetgeving op meerdere punten te wijzigen. Zo wordt de erkenning met een bedrieglijk opzet, dat wil zeggen het kennelijk en enkel verkrijgen van een verblijfsrechtelijk voordeel, strafbaar gesteld. De territoriale bevoegdheid van de ambtenaar van de burgerlijke stand op het vlak van de erkenning wordt gedefinieerd en afgebakend. Het is niet langer mogelijk een erkenning te doen uitvoeren in een gemeente naar keuze; daarmee wordt het fenomeen van "*forum shopping*" tegengegaan.

De mogelijkheid om een erkenning te doen uitvoeren voor de notaris is ongedaan gemaakt, wat betekent dat alle erkenningen moeten verlopen via de ambtenaren van de burgerlijke stand, die ter zake een actieve rol hebben. Indien de ambtenaar van de burgerlijke stand over aanwijzingen beschikt dat het om een frauduleuze erkenning gaat, kan hij voortaan het akteren van de erkenning schorsen om bijkomend onderzoek te verrichten en uiteindelijk weigeren de erkenningsverklaring te akteren.

De bevoegdheid van het openbaar ministerie om de nietigheid van een frauduleuze erkenning te vorderen wordt uitdrukkelijk opgenomen in het Burgerlijk Wetboek.

Tot slot wordt de stafrechter ertoe gemachtigd de nietigverklaring van de erkenning uit te spreken wanneer hij een persoon veroordeelt wegens frauduleuze erkenning; dat kan de vernietiging bespoedigen en voorkomt dat een bijkomende procedure moet worden ingeleid[18]. In het raam van de alomvattende reflectie die de indieners van dit wetsvoorstel hebben aangevat, is het duidelijk geworden dat deze wet nog zou kunnen worden verbeterd om frauduleuze erkenningen doeltreffender aan te pakken.

4. **De verschillende wijzigingen die dit wetsvoorstel beoogt aan te brengen**

4.1. ***Wijziging van artikel 146bis van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het schijnhuwelijk***

Zoals artikel 146*bis* thans luidt, kan de ambtenaar van de burgerlijke stand pas weigeren een huwelijk te voltrekken wanneer er sprake is van een geheel van omstandigheden waaruit blijkt dat minstens één van de echtgenoten kennelijk niet de bedoeling heeft een duurzame levensgemeenschap tot stand te brengen, maar enkel een verblijfsrechtelijk voordeel te verkrijgen dat verbonden is aan de staat van gehuwde. Aldus spelen twee cumulatieve voorwaarden – tot uiting gebracht

[18] Artikelen 330/1, 330/2 en 330/3 van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de artikelen 9, 10 en 11 van de voormelde wet van 19 september 2017.

combinaison des adverbes “manifestement” et “uniquement” qui rendent quasi impossible d’apporter la preuve que l’on se trouve face à un mariage de complaisance. Comment prouver, en effet, qu’un mariage a pour unique but d’obtenir un avantage en matière de séjour? Par ailleurs, les auteurs de la proposition de loi sont d’avis que l’objectif du mariage doit être de créer, de concrétiser une communauté de vie durable. Cette condition doit être nécessaire mais aussi suffisante. En d’autres mots, si les futurs époux veulent réellement vivre ensemble maritalement, peu importe s’ils visent aussi le regroupement familial. La proposition de loi supprime donc l’obligation de démontrer que le mariage vise uniquement l’obtention d’un avantage en matière de séjour lié au statut de l’époux. Dans cette logique, l’officier de l’état civil, pour déterminer qu’il y a une fraude, devra apporter la preuve que l’intention du ou des époux n’est pas la création d’une communauté de vie durable.

4.2. ***Modification de l’article 1476bis du Code civil relatif aux cohabitations légales de complaisance***

Dans la même logique des modifications proposées pour incriminer le mariage de complaisance, les auteurs proposent qu’il ne soit plus nécessaire, pour qualifier une cohabitation de “cohabitation de complaisance”, que l’intention de l’une des parties vise “manifestement uniquement” à l’obtention d’un avantage en matière de séjour, lié au statut de cohabitant. Le fait que les parties n’aient pas un projet de situation de vie commune suffit.

4.3. ***Modification de l’article 165 du Code civil en vue d’introduire une prorogation d’office du délai de célébration du mariage lorsque l’officier de l’état civil et, le cas échéant, le procureur du Roi décident de surseoir au mariage***

Cette modification vise à répondre à différents arrêts rendus par la Cour constitutionnelle sur question préjudicielle. Suivant l’article 167, alinéas 1er et 2, du Code civil, l’officier de l’état civil peut surseoir à la célébration du mariage s’il existe une présomption sérieuse qu’il n’est pas satisfait aux qualités et conditions prescrites pour contracter mariage ou si la célébration serait contraire à l’ordre public.

door de bijwoorden “kennelijk” en “enkel” – waardoor het nagenoeg onmogelijk is te bewijzen dat het om een schijnhuwelijk gaat. Hoe kan immers worden bewezen dat een huwelijk er enkel toe strekt een verblijfsrechtelijk voordeel te verkrijgen? De indieners van het wetsvoorstel zijn voorts van mening dat het huwelijk tot doel moet hebben een duurzame levensgemeenschap tot stand te brengen en gestalte te geven. Die voorwaarde moet noodzakelijk zijn, maar ook volstaan. Met andere woorden: als de toekomstige echtgenoten daadwerkelijk als een echtpaar willen samenleven, doet het er weinig toe of zij dat mede doen met het oog op gezinshereniging. Dit wetsvoorstel strekt derhalve tot opheffing van de verplichting om aan te tonen dat het huwelijk louter beoogt een verblijfsrechtelijk voordeel te verkrijgen dat verbonden is aan de staat van gehuwde. Het is dan ook logisch dat de ambtenaar van de burgerlijke stand die moet nagaan of er fraude in het spel is, zal moeten bewijzen dat de gehuwde(n) niet de intentie heeft/hebben een duurzame levensgemeenschap tot stand te brengen.

4.2. ***Wijziging van artikel 1476bis van het Burgerlijk Wetboek inzake de schijn-wettelijke samenwoning***

In het verlengde van de voorgestelde wijzigingen om het sluiten van een schijnhuwelijk strafbaar te stellen, stellen de indieners voor te bepalen dat een wettelijke samenwoning voortaan als een “schijnwettelijke samenwoning” kan worden aangemerkt ook zonder dat minstens één van beide partijen “kennelijk enkel” de intentie heeft een verblijfsrechtelijk voordeel te verkrijgen dat verbonden is aan de staat van wettelijk samenwonende; in dat verband zou het volstaan dat de partijen geen plannen hebben om een levensgemeenschap tot stand te brengen.

4.3. ***Wijziging van artikel 165 van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de ambtshalve verlenging van de wachttermijn voordat het huwelijk kan worden voltrokken, ingeval de ambtenaar van de burgerlijke stand en, in voorkomend geval de procureur des Konings, beslissen de huwelijksvoltrekking uit te stellen***

Met deze wijziging wordt beoogd tegemoet te komen aan meerdere arresten die het Grondwettelijk Hof op prejudiciële vraag heeft gewezen. Krachtens artikel 167, eerste en tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, kan de ambtenaar van de burgerlijke stand de voltrekking van het huwelijk uitstellen indien er een ernstig vermoeden bestaat dat niet is voldaan aan de hoedanigheden en de voorwaarden die vereist zijn om een huwelijk te mogen aangaan, dan wel indien de voltrekking ervan in strijd zou zijn met de openbare orde.

L'officier de l'état civil peut ainsi surseoir pendant un délai de deux mois au plus à partir de la date de mariage afin de procéder à une enquête complémentaire. Le procureur du Roi peut prolonger ce délai de trois mois. Or, suivant l'article 165 du Code civil, le mariage doit être célébré dans les six mois qui suivent le 14e jour qui suit la date de l'établissement de l'acte de déclaration de mariage. Si le mariage n'a pas été célébré dans ce délai, une nouvelle déclaration de mariage doit être faite dans la forme prévue à l'article 63 du Code civil. Cependant, l'article 165, § 3, alinéa 2, du Code civil prévoit que "lorsque l'officier de l'état civil refuse de célébrer le mariage, une prolongation de ce délai de six mois peut être demandée au juge qui se prononce sur le recours contre le refus".

Il arrive que la décision de refus de l'officier de célébrer le mariage suite aux surséances décidées par lui-même et/ou par le ministère public intervienne après l'expiration du délai de célébration du mariage de 6 mois prévu à l'article 165, § 3, alinéa 1er. Le risque est d'autant plus grand que la date choisie pour la célébration est proche de la fin du délai de 6 mois dans lequel le mariage doit être célébré.

Dans cette hypothèse, concrètement, s'est posée à plusieurs reprises la question de savoir si le recours dirigé contre la décision de refus de l'officier de l'état civil de célébrer le mariage n'est pas devenue sans objet puisque le délai de célébration du mariage est expiré sans qu'aucune demande de prolongation de ce délai n'ait été formulée devant le tribunal de la famille dans le délai originaire.

Dans l'affirmative, une nouvelle déclaration de mariage devrait être faite.

La Cour constitutionnelle, dans ses arrêts 35/2017 du 16 mars 2017 et 80/2017 du 15 juin 2017, dit chaque fois pour droit que:

"— Les articles 165, § 3, et 167, alinéas 2 et 6, du Code civil violent les articles 10 et 11 de la Constitution, combinés avec le droit d'accès au juge, dans l'interprétation selon laquelle, lorsque l'officier de l'état civil et, le cas échéant, le procureur du Roi décident de surseoir au mariage, que l'officier de l'état civil refuse ensuite de célébrer le mariage et que cette décision est notifiée après l'expiration du délai maximum dans lequel le mariage

Aldus kan de ambtenaar van de burgerlijke stand de voltrekking van het huwelijk uitstellen gedurende maximum twee maanden vanaf de door belanghebbende partijen vooropgestelde huwelijksdatum, teneinde bijkomend onderzoek te verrichten. De procureur des Konings kan die termijn met drie maanden verlengen. Krachtens artikel 165 van het Burgerlijk Wetboek evenwel moet het huwelijk worden voltrokken binnen een termijn van zes maanden die volgt op de veertiende dag na de datum van ondertekening van de aangifte van de huwelijksintentie. Indien het huwelijk niet binnen die termijn is voltrokken, moet een nieuwe aangifte worden ingediend zoals bedoeld in artikel 164/1 van het Burgerlijk Wetboek. Niettemin bepaalt artikel 165, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek dat de rechter die zich uitspreekt over het beroep tegen die weigering, kan worden verzocht die termijn van zes maanden te verlengen ingeval "de ambtenaar van de burgerlijke stand weigert het huwelijk te voltrekken".

In bepaalde gevallen kan het uitstel waartoe de ambtenaar van de burgerlijke stand en/of het openbaar ministerie heeft/hebben beslist, tot gevolg hebben dat de bij artikel 165, § 3, eerste lid, bepaalde termijn van zes maanden waarbinnen het huwelijk moet worden voltrokken, is verstreken voordat de ambtenaar van de burgerlijke stand beslist de voltrekking van het huwelijk te weigeren. Dat risico is des te groter naarmate de voor de huwelijksvoltrekking vooropgestelde datum de einddatum nadert van de termijn van zes maanden waarbinnen het huwelijk moet worden voltrokken.

Concreet is in die situatie meermaals de vraag gerezen of het beroep dat wordt ingesteld tegen de beslissing van de ambtenaar van de burgerlijke stand om de huwelijksvoltrekking te weigeren, niet zonder voorwerp wordt: de termijn voor de voltrekking van het huwelijk is immers verstreken zonder dat de familierechtbank binnen de oorspronkelijke termijn werd aangezocht die termijn te verlengen.

Indien zulks het geval is, zou een nieuwe aangifte van de huwelijksintentie moeten worden gedaan.

Zowel in zijn arrest 35/2017 van 16 maart 2017 als in zijn arrest 80/2017 van 15 juni 2017 zegt het Grondwettelijk Hof het volgende voor recht:

"— De artikelen 165, § 3, en 167, tweede en zesde lid, van het Burgerlijk Wetboek schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met het recht op toegang tot de rechter, in de interpretatie dat, wanneer de ambtenaar van de burgerlijke stand en in voorkomend geval de procureur des Konings tot uitstel van het huwelijk beslissen, de ambtenaar van de burgerlijke stand vervolgens weigert om het huwelijk te

doit être célébré, le recours valablement introduit contre cette décision est considéré comme étant sans objet et une prorogation de ce délai ne peut plus être accordée.

— Les mêmes dispositions ne violent pas les articles 10 et 11 de la Constitution, combinés avec le droit d'accès au juge, dans l'interprétation selon laquelle, lorsque l'officier de l'état civil et, le cas échéant, le procureur du Roi décident de surseoir au mariage, le délai maximum pour célébrer le mariage est prorogé d'office jusqu'à ce que l'officier de l'état civil accepte de célébrer le mariage ou, s'il refuse, jusqu'à ce que le juge saisi valablement d'un recours contre cette décision se prononce sur l'action et, le cas échéant, sur une prorogation du délai précité.".

Les auteurs de la proposition modifient donc l'article 165, § 3, du Code civil en ce sens.

4.4. ***Possibilité d'introduction par l'Office des étrangers d'une action en nullité de mariage et de l'acte par lequel la cohabitation légale de complaisance est actée ainsi que de la reconnaissance frauduleuse***

L'article 184 du Code civil prévoit qu'un mariage contracté en contravention, notamment, à l'article 146*bis* du même Code relatif au mariage de complaisance peut être attaqué par les époux, tout intéressé et le ministère public.

Le ministère public a, par ailleurs, l'obligation de poursuivre la nullité d'un mariage blanc.

Les auteurs de la proposition de loi estiment qu'il est nécessaire d'octroyer également ce droit d'action à l'Office des étrangers et à l'officier de l'état civil en leur qualité d'acteur de première ligne. Ces modifications sont apportées à l'article 4 de la proposition de loi.

Ces possibilités sont prévues, *mutatis mutandis*, pour les cohabitations légales de complaisance à l'article 7 de la proposition modifiant l'article 1476*quinquies* du Code judiciaire.

Par ailleurs, dans une même logique de lutte contre la fraude à la nationalité, il apparaît aux auteurs de la proposition de loi que cette faculté doit être étendue à

voltrekken en van die beslissing kennis wordt gegeven nadat de maximale termijn binnen dewelke het huwelijk moet worden voltrokken is verstreken, het beroep dat geldig tegen die beslissing wordt ingesteld als zonder voorwerp wordt beschouwd en geen verlenging van die termijn meer kan worden toegestaan.

— Dezelfde bepalingen schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met het recht op toegang tot de rechter niet, in de interpretatie dat, ingeval de ambtenaar van de burgerlijke stand en in voorkomend geval de procureur des Konings tot uitstel van het huwelijk beslissen, de maximale termijn voor het voltrekken van het huwelijk ambtshalve wordt verlengd tot de ambtenaar van de burgerlijke stand aanvaardt om het huwelijk te voltrekken of, indien hij dat weigert, tot de rechter bij wie geldig een beroep tegen die beslissing is ingesteld, zich uitspreekt over de vordering en in voorkomend geval over een verlenging van de voormelde termijn.".

De indieners van dit wetsvoorstel stellen derhalve voor artikel 165, § 3, van het Burgerlijk Wetboek in die zin te wijzigen.

4.4. ***Mogelijkheid voor de Dienst Vreemdelingenzaken om een vordering tot nietigverklaring van het schijnhuwelijk, de melding van de schijnwettelijke samenwoning of de frauduleuze erkenning in te dienen***

Artikel 184 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de echtgenoten, allen die er belang bij hebben en het openbaar ministerie kunnen opkomen tegen een huwelijk dat is aangegaan met overtreding van de bepalingen van onder meer artikel 146*bis* van dat Wetboek, dat de schijnhuwelijken betreft.

Voorts moet het openbaar ministerie de nietigheid van een schijnhuwelijk vorderen.

Volgens de indieners van dit wetsvoorstel moet dat vorderingsrecht eveneens worden toegekend aan de Dienst Vreemdelingenzaken en aan de ambtenaar van de burgerlijke stand, aangezien zij ter zake eerstelijnsactoren zijn. Artikel 4 van het wetsvoorstel beoogt die wijzigingen door te voeren.

Artikel 7 van het wetsvoorstel, dat strekt tot aanvulling van artikel 1476*quinquies* van het Gerechtelijk Wetboek, voorziet met betrekking tot de schijn-wettelijke samenwoningen *mutatis mutandis* in diezelfde mogelijkheden.

Volgens de indieners van het wetsvoorstel moet, eveneens om nationaliteitsfraude tegen te gaan, ook de Dienst Vreemdelingenzaken over dat vorderingsrecht

l'Office des étrangers lorsqu'il a connaissance d'une reconnaissance frauduleuse. En effet, la loi du 19 septembre 2017 modifiant le Code civil, le Code judiciaire, la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers et le Code consulaire, en vue de lutter contre la reconnaissance frauduleuse et comportant diverses dispositions en matière de recherche de paternité, de maternité et de comaternité, ainsi qu'en matière de mariage de complaisance et de cohabitation légale de complaisance introduit, dans le Code civil, la définition de la reconnaissance frauduleuse.

Elle donne également au ministère public la mission de poursuivre la nullité de telles reconnaissances.

L'article 5 de la proposition de loi donne cette faculté à l'Office des étrangers, l'officier de l'état civil ainsi qu'à toute personne intéressée. Cette dernière hypothèse vise, par exemple, la mère de l'enfant ayant fait l'objet d'une reconnaissance frauduleuse qui se rend compte que l'auteur de la reconnaissance avait pour unique objectif d'obtenir un avantage en matière de séjour.

4.5. ***Adaptation des règles en matière d'indemnité de procédure***

Lorsque l'officier de l'état civil refuse de célébrer un mariage (article 167 du Code civil) ou d'acter une déclaration de cohabitation légale (article 1476*quater* du Code civil) car il estime qu'il est confronté à un mariage de complaisance ou à une cohabitation légale de complaisance, les futurs époux ou les futurs cohabitants légaux peuvent intenter un recours contre cette décision devant le tribunal de la famille. Si la commune succombe dans le cadre de son recours, elle est condamnée aux indemnités de procédure qui peuvent être conséquentes. Le calcul des indemnités de procédure est pris en considération dans le chef des communes quand elles prennent la décision de refuser ou non de célébrer un mariage ou d'acter une déclaration de cohabitation légale alors qu'elles ont la conviction d'être face à une fraude. C'est aussi le cas lorsqu'elles doivent décider d'interjeter ou non appel. Ceci peut constituer un frein à l'exercice de leur mission d'intérêt public.

Le problème de la répétibilité des honoraires d'avocat dans le chef des autorités publiques n'est pas nouveau et a déjà fait l'objet d'une réponse législative. Ainsi, la loi du 21 février 2010 modifiant les articles 1022 du Code judiciaire et 162*bis* du Code d'Instruction criminelle a inséré un alinéa dans l'article 1022 du Code judiciaire

kunnen beschikken wanneer hij kennis krijgt van een frauduleuze erkenning van het vaderschap. De definitie van "frauduleuze erkenning" werd immers in het Burgerlijk Wetboek ingevoegd bij de wet van 19 september 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Gerechtelijk Wetboek, de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en het Consulair Wetboek met het oog op de strijd tegen de frauduleuze erkenning en houdende diverse bepalingen inzake het onderzoek naar het vaderschap, moederschap en meemoederschap, alsook inzake het schijnhuwelijk en de schijnwettelijke samenwoning.

Bij die wet heeft het openbaar ministerie bovendien de opdracht gekregen om de nietigheid van dergelijke erkenningen te vorderen.

Artikel 5 van het wetsvoorstel beoogt die mogelijkheid te verlenen aan de Dienst Vreemdelingenzaken, de ambtenaar van de burgerlijke stand, alsook aan elke belanghebbende. Die laatste hypothese betreft bijvoorbeeld de moeder van het frauduleus erkende kind, wanneer die beseft dat de erkenner louter erop uit was een verblijfsrechtelijk voordeel te verkrijgen.

4.5. ***Aanpassing van de regels inzake de rechtsplegingsvergoeding***

Wanneer de ambtenaar van de burgerlijke stand weigert een huwelijk te voltrekken (artikel 167 van het Burgerlijk Wetboek) of een verklaring van wettelijke samenwoning op te maken (artikel 1476*quater* van hetzelfde Wetboek) omdat hij meent te maken te hebben met een schijnhuwelijk of met schijn-wettelijke samenwoning, kunnen de toekomstige echtgenoten of de toekomstige wettelijk samenwonenden tegen die beslissing beroep instellen bij de familierechtbank. Indien de gemeente bij dat beroep in het ongelijk wordt gesteld, wordt zij veroordeeld tot de betaling van de mogelijk hoge rechtsplegingsvergoeding. De gemeenten houden rekening met de rechtsplegingsvergoeding bij hun beslissing om al dan niet te weigeren een huwelijk te voltrekken of een verklaring van wettelijke samenwoning te melden, ook al zijn ze ervan overtuigd dat ze met fraude te maken hebben. Zulks is ook het geval wanneer zij moeten beslissen om al dan niet beroep in te stellen. Dat kan hen doen aarzelen om hun opdracht van algemeen belang uit te oefenen.

Het probleem van de verhaalbaarheid van de advocatenhonoraria op de overheid is niet nieuw; er is al wetgevend op gereageerd. Zo werd, bij de wet van 21 februari 2010 tot wijziging van de artikelen 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en 162*bis* van het Wetboek van strafvordering, in artikel 1022 van het Gerechtelijk

en vertu duquel aucune indemnité de procédure n'est due à charge de l'État lorsque le ministère public intervient par voie d'action dans les procédures civiles, conformément à l'article 138*bis*, § 1er, du même Code, ou lorsque l'auditorat du travail intente une action devant les juridictions du travail, conformément à l'article 138*bis*, § 2, du même Code.

Cet alinéa a été complété par l'article 17 de la loi du 25 avril 2014 visant à corriger plusieurs lois réglant une matière visée à l'article 78 de la Constitution qui prévoit qu'aucune indemnité de procédure n'est due à charge de l'État lorsqu'une personne morale de droit public agit dans l'intérêt général en tant que partie dans une procédure. Or, cet article 17 de la loi du 25 avril 2014 a été annulé par la Cour constitutionnelle, dans son arrêt n° 34/2016 du 3 mars 2016, qui reprend quasi *in extenso* l'arrêt n° 68/2015 du 21 mai 2015 rendu sur question préjudicielle et réalisant un revirement jurisprudentiel. Comme le rappelle ainsi la Cour constitutionnelle dans les deux arrêts sus-mentionnés, la répétibilité des honoraires d'avocats a été introduite dans la législation par la loi du 21 avril 2007 relative à la répétibilité des honoraires et des frais d'avocat. Faire de l'indemnité de procédure une participation forfaitaire de la partie ayant succombé avait pour finalité de mettre fin à une jurisprudence disparate, d'éviter un procès dans le procès et, enfin, de traiter de manière identique toutes les parties à un procès civil en répartissant entre elles le risque financier. Cette législation a exclu les relations entre le prévenu et le ministère public de ce principe de répétibilité, ce qui a fait l'objet d'un recours en annulation devant la Cour constitutionnelle. Cette dernière a jugé, dans son arrêt n° 182/2008 du 18 décembre 2008, que "les différences fondamentales entre le ministère public, lequel est chargé, dans l'intérêt de la société, de la recherche et de la poursuite des infractions et exerce l'action publique, et la partie civile, qui poursuit son intérêt propre, pouvaient justifier la non-application, au bénéfice de l'État, du système d'indemnisation forfaitaire prévu par la loi du 21 avril 2007. Un tel régime spécifique se justifie compte tenu, d'une part, de la nature particulière du contentieux pénal, qui a pour objet de poursuivre et de réprimer les infractions et qui ne vise ni à faire constater l'existence ou la violation d'un droit subjectif, ni à statuer, en principe, sur la légalité d'un acte d'une autorité publique, et eu égard, d'autre part, à la mission spécifique dévolue au ministère public ou à l'auditorat du

Wetboek een lid ingevoegd op grond waarvan geen enkele rechtsplegingsvergoeding ten laste van de Staat is verschuldigd wanneer het openbaar ministerie overeenkomstig artikel 138*bis*, § 1, van hetzelfde Wetboek, bij een rechtsvordering in burgerlijke procedures optreedt, of wanneer overeenkomstig artikel 138*bis*, § 2, van hetzelfde Wetboek, het arbeidsauditoraat een rechtsvordering instelt voor de arbeidsgerechten.

Dat lid werd vervolledigd door artikel 17 van de wet van 25 april 2014 ter verbetering van verschillende wetten die een aangelegenheid regelen als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet; daarin wordt bepaald dat geen enkele rechtsplegingsvergoeding ten laste van de Staat is verschuldigd wanneer een publiekrechtelijke rechtspersoon in het algemeen belang als partij optreedt in een geding. Met zijn arrest nr. 34/2016 van 3 maart 2016 heeft het Grondwettelijk Hof evenwel dat artikel 17 van de wet van 25 april 2014 vernietigd; dat arrest nam nagenoeg *in extenso* arrest nr. 68/2015 van 21 mei 2015 over, dat een prejudiciële vraag betrof en een omslag in de rechtspraak betekende. Zoals het Grondwettelijk Hof in beide voormelde arresten opmerkt, werd de verhaalbaarheid van de advocatenerelonen in de wetgeving opgenomen via de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat. De omvorming van de rechtsplegingsvergoeding tot een forfaitaire bijdrage ten laste van de verliezende partij beoogde een einde te maken aan een gebrek aan uniformiteit binnen de rechtspraak, het voeren van een proces binnen het proces te voorkomen en alle partijen in een burgerlijk geding op een zelfde manier te behandelen door het financiële risico over hen te spreiden. Volgens die wetgeving was dat verhaalbaarheidsprincipe niet van toepassing op de betrekkingen tussen de verdachte en het openbaar ministerie; dat heeft aanleiding gegeven tot een vordering tot nietigverklaring bij het Grondwettelijk Hof. Het Hof geeft in arrest nr. 34/2016 aan dat het in zijn arrest nr. 182/2008 heeft geoordeeld dat "de fundamentele verschillen tussen het openbaar ministerie, dat in het belang van de maatschappij belast is met het onderzoek en de vervolging van misdrijven en de strafvordering uitoefent, en de burgerlijke partij, die haar eigen belang nastreeft, de niet-toepassing, ten laste van de Staat, van het systeem van de forfaitaire vergoeding waarin de wet van 21 april 2007 voorziet, konden verantwoorden. Een dergelijke specifieke regeling is verantwoord rekening houdend met, enerzijds, de

travail en matière pénale – qui sont chargés d'exercer l'action publique au nom de la société.

Enfin, le ministère public et l'auditorat du travail (qui, en matière de droit pénal social, assume les fonctions du ministère public (articles 145 et 152 du Code judiciaire) ou qui exerce devant le tribunal du travail l'action prévue par l'article 138*bis*, § 2, du Code judiciaire, qui s'apparente à l'action publique exercée par le ministère public devant les juridictions pénales puisqu'elle a pour objet de constater la commission d'une infraction voient leurs fonctions consacrées et leur indépendance garantie par l'article 151, § 1er, de la Constitution."[19].

Par la suite, la Cour constitutionnelle a eu à connaître de "plusieurs questions préjudicielles mettant en cause l'application de l'indemnité de procédure prévue à l'article 1022 du Code judiciaire, dans le cadre de litiges portés devant le juge civil mais impliquant une autorité publique (…). À diverses reprises, la Cour jugea que, compte tenu de la proximité des missions assumées par ces autorités avec les fonctions exercées par le ministère public agissant en matière pénale, et spécialement de l'existence dans les deux cas d'une mission d'intérêt général, il convenait de traiter ces autorités publiques, parties demanderesses ou défenderesses dans le cadre d'un litige civil, de la même manière que le ministère public agissant en matière pénale et, partant, d'exclure tout paiement de l'indemnité de procédure dans le cadre des litiges opposant de telles autorités publiques à un particulier."[20].

Les modifications législatives apportées en 2010 et 2014 visaient à se conformer à cette jurisprudence.

Cependant, le législateur a, par la loi du 20 janvier 2014 portant réforme de la compétence, de la procédure et de l'organisation du Conseil d'État, introduit le principe de la répétibilité pour les litiges devant Conseil d'État, et ce sans prévoir d'exception.

[19] Cour constitutionnelle, arrêt n° 34/2016 du 3 mars 2016, pp. 21 et 22.

[20] I*bidem*, p. 22.

bijzondere aard van het strafrechtelijk contentieux, dat tot doel heeft de misdrijven te vervolgen en te bestraffen en dat niet ertoe strekt het bestaan of de schending van een subjectief recht te laten vaststellen, noch, in beginsel, uitspraak te doen over de wettigheid van een handeling van een overheid en gelet op, anderzijds, de specifieke opdracht van het openbaar ministerie of het arbeidsauditoraat in strafzaken – die ermee belast zijn de strafvordering uit naam van de maatschappij uit te oefenen.

Ten slotte zijn de functies van het openbaar ministerie en van het arbeidsauditoraat dat, inzake het sociaal strafrecht, de functies van het openbaar ministerie uitvoert (artikelen 145 en 152 van het Gerechtelijk Wetboek), of dat voor de arbeidsrechtbank de vordering instelt bepaald in artikel 138*bis*, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek die vergelijkbaar is met de strafvordering die het openbaar ministerie instelt voor de strafrechter vermits die tot doel heeft het plegen van een misdrijf vast te stellen, verankerd in en is hun onafhankelijkheid gewaarborgd bij artikel 151, § 1, van de Grondwet."[19].

Voorts wordt gesteld dat het Hof kennis heeft genomen van "verschillende prejudiciële vragen die de toepassing in het geding brengen van de rechtsplegingsvergoeding bepaald in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek in het kader van geschillen voor de burgerlijke rechter, maar waarbij een overheid is betrokken (…). Herhaaldelijk heeft het Hof geoordeeld dat, rekening houdende met de verwantschap tussen de opdrachten van die overheden en de functies die het openbaar ministerie uitoefent wanneer het in strafzaken optreedt, en in het bijzonder met het bestaan in beide gevallen van een opdracht van algemeen belang, die overheden, eisende of verwerende partijen in het kader van een burgerlijk geschil, op dezelfde manier moesten worden behandeld als het openbaar ministerie dat in strafzaken optreedt, en bijgevolg dat elke betaling van de rechtsplegingsvergoeding moest worden uitgesloten in het kader van geschillen tussen dergelijke overheden en een particulier."[20].

De wetswijzigingen die in 2010 en 2014 werden aangebracht, strekten ertoe zich te schikken naar die rechtspraak.

De wetgever heeft echter, bij de wet van 20 januari 2014 houdende hervorming van de bevoegdheid, de procedureregeling en de organisatie van de Raad van State, het beginsel van de verhaalbaarheid bij geschillen voor de Raad van State ingevoerd, zonder daarbij in uitzonderingen te voorzien.

[19] Grondwettelijk Hof, arrest nr. 34/2016 van 3 maart 2016, blz. 21 en 22.

[20] *Ibidem*, blz. 22.

La Cour constitutionnelle en a conclu que “le législateur a explicitement accepté que la poursuite de l’intérêt général par une des parties à la procédure n’était pas exclusive de la condamnation de celle-ci à une indemnité de procédure lorsqu’elle succombe dans ses prétentions. (…) Il s’ensuit que le législateur a expressément admis que l’imposition d’une indemnité de procédure forfaitaire n’était pas, en tant que telle, de nature à menacer l’indépendance avec laquelle les autorités publiques doivent assurer – en étant, le cas échéant, partie à une procédure juridictionnelle – la mission d’intérêt général qui leur a été confiée.”[21].

À cela, s’ajoutait le fait que la Cour constitutionnelle constatait qu’une différence de traitement difficilement justifiable allait s’opérer entre “le particulier qui se trouve en litige avec une autorité publique, selon que ce litige est porté devant une juridiction de l’ordre judiciaire ou devant le Conseil d’État. Il en va de même de la différence de traitement entre les autorités publiques, suivant que le contentieux qui les concerne relève des juridictions de l’ordre judiciaire ou du Conseil d’État”[22].Suite à ces constatations, la Cour constitutionnelle conclut que “devant les juridictions civiles, le principe de l’application des dispositions relatives à l’indemnité de procédure à toutes les parties, qu’il s’agisse de personnes privées ou d’autorités publiques agissant dans l’intérêt général, qui était le principe ayant guidé le législateur lorsqu’il a élaboré la répétibilité des frais et honoraires d’avocat, doit être réaffirmé, d’une part, pour les raisons de sécurité juridique et de cohérence législative (…) et, d’autre part, en vue d’atteindre les objectifs d’efficacité et d’équité procédurales qui étaient ceux du législateur lorsqu’il a élaboré cette réglementation et qui, selon lui, ne s’opposent pas à la poursuite en toute indépendance de la mission d’intérêt général assumée par les autorités publiques”[23]. Dès lors, prévoir une exception quant à la répétibilité des honoraires d’avocat dans le chef de l’État lorsqu’une personne morale de droit public agit dans l’intérêt général n’est plus conforme à la jurisprudence de la Cour constitutionnelle.

Le même constat s’applique au ministère public qui succombe dans l’action intentée devant une juridiction civile sur la base de l’article 138*bis*, § 1er, du Code judiciaire.

[21] *Ibidem*, p. 24.
[22] *Ibidem*, p. 25.
[23] *Ibidem*, p. 26.

Het Grondwettelijk Hof heeft daaruit geconcludeerd dat de wetgever uitdrukkelijk aanvaard heeft”dat het nastreven van het algemeen belang door een van de partijen bij de procedure niet uitsluit dat zij kan worden veroordeeld tot de betaling van een rechtsplegingsvergoeding wanneer zij in het ongelijk wordt gesteld. (…) Hieruit vloeit voort dat de wetgever uitdrukkelijk heeft aanvaard dat het opleggen van een forfaitaire rechtsplegingsvergoeding niet als dusdanig van dien aard was dat het de onafhankelijkheid bedreigt van de overheden wanneer zij – in voorkomend geval als partij bij een jurisdictionele procedure – de aan hen toevertrouwde opdracht van algemeen belang moeten verzekeren.”[21].

Bovendien stelt het Hof vast dat er een moeilijk te verantwoorden verschil in behandeling zou optreden tussen “de particulier die zich bevindt in een geschil met een overheid, naargelang dat geschil wordt gebracht voor een rechtscollege van de rechterlijke orde dan wel voor de Raad van State. Dat geldt eveneens voor het verschil in behandeling onder de overheden, naargelang het contentieux waarin zij betrokken zijn, valt onder de rechtscolleges van de rechterlijke orde dan wel onder de Raad van State”[22]. Het Grondwettelijk Hof concludeert op basis van die vaststellingen het volgende: “Voor de burgerlijke rechtscolleges moet het beginsel van de toepassing van de bepalingen met betrekking tot de rechtsplegingsvergoeding op alle partijen, ongeacht of het gaat om privépersonen dan wel om overheden die handelen in het algemeen belang, namelijk het beginsel dat de wetgever in acht heeft genomen wanneer hij de verhaalbaarheid van de kosten en erelonen van advocaten tot stand heeft gebracht, worden herbevestigd, enerzijds, omwille van de rechtszekerheid en de samenhang van de wetgeving (…) en, anderzijds, teneinde de doelstellingen van procedurele doeltreffendheid en billijkheid te bereiken die de wetgever nastreefde wanneer hij die reglementering tot stand heeft gebracht en die zich, volgens hem, niet ertegen verzetten de opdracht van algemeen belang van de overheden in alle onafhankelijkheid voort te zetten.”[23]. Om die reden is het niet langer in overeenstemming met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof om een uitzondering te maken voor de verhaalbaarheid van de advocatenhonoraria op de Staat wanneer een publiekrechtelijke rechtspersoon handelt in het algemeen belang.

Hetzelfde geldt voor het openbaar ministerie indien het in het ongelijk wordt gesteld in een bij een burgerlijke rechtbank aanhangig gemaakte zaak op grond van artikel 138*bis*, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek.

[21] *Ibidem*, blz. 24.
[22] *Ibidem*, blz. 25
[23] *Ibidem*, blz. 26.

Par contre, la Cour estime qu'une exception quant à la répétibilité des honoraires d'avocat est possible "lorsque l'auditorat du travail agit devant le tribunal du travail sur la base de l'article 138*bis*, § 2, du Code judiciaire, il intente une action qui s'apparente à l'action publique exercée par le ministère public devant les juridictions pénales, puisqu'elle a pour objet de constater la commission d'une infraction et non d'obtenir simplement une réparation de nature civile. De surcroît, à la différence d'une action civile, l'introduction par l'auditeur du travail d'une action fondée sur l'article 138*bis*, § 2, du Code judiciaire éteint l'action publique (article 20*bis* du titre préliminaire du Code de procédure pénale)."[24].

Pour se conformer à la jurisprudence de la Cour constitutionnelle et permettre à l'officier de l'état civil, l'Office des étrangers ou le ministère public d'exercer, en toute indépendance, leur mission d'intérêt général de poursuite des mariages, cohabitations légales et reconnaissances de complaisance c'est-à-dire des infractions, les auteurs de la proposition de loi préconisent deux modifications complémentaires.

D'une part, que les indemnités de procédure ne soient plus dues par les communes lorsque le tribunal de la famille ou la Cour d'appel dit pour droit que l'officier de l'état civil doit, alors qu'il suspectait une fraude, célébrer le mariage, transcrire la cohabitation légale, dresser l'acte de déclaration de reconnaissance ou transcrire un acte établi à l'étranger. Cette exception est également prévue dans le cadre des recours en annulation d'un mariage ou d'une cohabitation de complaisance ou d'une reconnaissance frauduleuse intentés par le ministère public, l'Office des étranger ou l'officier de l'état civil lorsque la demande d'annulation est rejetée par le tribunal de la famille.

D'autre part, les auteurs de la proposition de loi préconisent que la décision du tribunal de la famille de condamner l'officier de l'état civil à transcrire, lors d'une procédure de recours contre le refus de célébration de mariage, d'acter une cohabitation, de dresser l'acte de déclaration de reconnaissance, de transcription d'un acte établi à l'étranger, éteint l'action publique. Il en est de même pour l'action en annulation d'un mariage ou d'une cohabitation légale de complaisance ou d'une reconnaissance frauduleuse intentée par le procureur du Roi, l'Office des étrangers ou l'officier d'état civil lorsqu'elle est rejetée par le tribunal de la famille. L'objectif essentiel poursuivi dans ces différentes procédures est

[24] *Ibidem*, p. 26.

Het Hof meent daarentegen dat een uitzondering inzake de verhaalbaarheid van advocatenhonoraria mogelijk is: "Wanneer daarentegen het arbeidsauditoraat voor de arbeidsrechtbank optreedt op grond van artikel 138*bis*, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek stelt het evenwel een vordering in die vergelijkbaar is met de strafvordering die het openbaar ministerie instelt voor de strafgerechten, vermits die tot doel heeft het plegen van een misdrijf vast te stellen en niet louter een herstel van burgerlijke aard te verkrijgen. Bovendien doet het instellen, door de arbeidsauditeur, van een vordering op grond van artikel 138*bis*, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek, in tegenstelling tot een burgerlijke vordering, de strafvordering vervallen (artikel 20*bis* van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering)."[24].

Om zich te schikken naar de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en om de ambtenaar van de burgerlijke stand, de Dienst Vreemdelingenzaken of het openbaar ministerie in staat te stellen in volledige onafhankelijkheid hun opdracht van algemeen belang uit te oefenen – te weten de vervolging van schijnhuwelijken, schijnwettelijke samenwoningen en schijnerkenningen (misdrijven dus) – bevelen de indieners van het wetsvoorstel twee bijkomende wijzigingen aan.

Enerzijds zouden de gemeenten niet langer rechtsplegingsvergoedingen verschuldigd zijn wanneer de familierechtbank of het hof van beroep voor recht zegt dat de ambtenaar van de burgerlijke stand – die uitging van fraude – desalniettemin het huwelijk moet voltrekken, de wettelijk samenwoning moet inschrijven, de verklaring van erkenning moet opstellen of een in het buitenland opgesteld document moet overnemen. Die uitzondering zou ook gelden wanneer bij een door het openbaar ministerie, de Dienst Vreemdelingenzaken of de ambtenaar van de burgerlijke stand ingestelde vordering tot nietigverklaring van een schijnhuwelijk, een schijn-wettelijke samenwoning of een schijnerkenning, de familierechtbank het verzoek tot nietigverklaring verwerpt.

Voorts pleiten de indieners van het wetsvoorstel ervoor dat de strafvordering komt te vervallen wanneer bij een beroepsprocedure tegen de weigering om het huwelijk te voltrekken, om melding te maken van de wettelijke samenwoning, om een akte van aangifte op te stellen of om een in het buitenland opgestelde akte over te schrijven, de familierechtbank beslist om de ambtenaar van de burgerlijke stand tot de overschrijving te verplichten. Hetzelfde zou gelden voor een door de procureur des Konings, de Dienst Vreemdelingenzaken of de ambtenaar van de burgerlijke stand ingestelde vordering tot nietigverklaring van een schijnhuwelijk, een schijn-wettelijke samenwoning of een schijnerkenning

[24] *Ibidem*, blz. 26.

la non célébration du mariage, la non transcription de la cohabitation légale ou de la reconnaissance ainsi que l'annulation de l'acte litigieux. À partir du moment où cet objectif n'est pas atteint, l'action publique doit s'éteindre. Cette extinction de l'action publique permet, dès lors, de se conformer à la jurisprudence de la Cour constitutionnelle relative aux possibilités d'exceptions quant aux indemnités de procédure.

Ces dispositions se retrouvent aux articles 9 et 12 de la proposition de loi.

Le fait que l'action en annulation intentée par un époux victime d'un mariage de complaisance ne puisse bénéficier de cette exception quant au paiement de l'indemnité de procédure se justifie par le fait qu'il poursuit un intérêt privé et non pas un mission d'intérêt général et touchant à l'ordre public.

Le ministère public, l'Office des étrangers et les communes doivent, en effet, être en mesure de remplir leur mission d'intérêt général visant à faire respecter les législations en matière de mariage, de cohabitation légale et de reconnaissance.

4.6. ***Renforcement du caractère exécutoire des mesures visant à refuser une célébration de mariage ou d'acter une déclaration de cohabitation***

Il est nécessaire que, lorsqu'une procédure visant à refuser une célébration du mariage ou d'acter une déclaration de cohabitation légale est en cours, l'officier de l'état civil ne soit pas obligé de célébrer le mariage ou d'acter la déclaration de cohabitation légale avant que les recours en appel ou en cassation aient pu être menés jusqu'à leur terme.

L'article 1399 du Code judiciaire prévoit que l'exécution de jugements définitifs concernant l'état des personnes est toujours suspensive, tant en cas d'opposition qu'en cas d'appel. Il en est de même pour l'exécution de jugements rendus par le tribunal de la famille concernant des affaires qui sont réputées urgentes ou pour lesquelles l'urgence est invoquée et concernant les formalités du mariage, la levée de la prohibition du mariage de mineurs et l'autorisation d'un tel mariage.

Dans cette même logique, s'agissant d'éviter les effets pervers que les parties pourraient rencontrer suite à l'exécution provisoire d'une décision concernant toute

die door de familierechtbank wordt verworpen. De hoofddoelstelling van die verschillende procedures is dat het huwelijk niet wordt voltrokken, dat de wettelijke samenwoning of de erkenning niet worden overgeschreven en dat de betwiste handeling nietig wordt verklaard. Als die doelstelling niet wordt gehaald, moet de strafvordering vervallen. Het verval van de strafvordering biedt bijgevolg de mogelijkheid zich te schikken naar de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof over de uitzonderingsmogelijkheden met betrekking tot de rechtsplegingsvergoedingen.

Die bepalingen zijn opgenomen in de artikelen 9 en 12 van het wetsvoorstel.

Die uitzondering aangaande de betaling van de rechtsplegingsvergoeding zou niet gelden bij een vordering tot nietigverklaring ingesteld door een echtgenoot die het slachtoffer is van een schijnhuwelijk. De reden daarvoor is dat die vordering een privébelang beoogt en geen opdracht van algemeen belang betreft die betrekking heeft op de openbare orde.

Het openbaar ministerie, de Dienst Vreemdelingenzaken en de gemeenten moeten immers bij machte zijn hun opdracht van algemeen belang, die gericht is op het doen naleven van de wetgeving inzake het huwelijk, het wettelijk samenwonen en de erkenning van het ouderschap, uit te oefenen.

4.6. ***Een betere uitvoerbaarheid van de maatregelen tot weigering van het voltrekken van een huwelijk of van het melden van een verklaring van samenwoning***

Wanneer een procedure loopt tot weigering van de voltrekking van een huwelijk of van de melding van een verklaring van wettelijke samenwoning, is het noodzakelijk dat de ambtenaar van de burgerlijke stand niet verplicht kan worden het huwelijk te voltrekken of de wettelijke samenwoning te melden zolang de beroepsprocedure of de voorziening in cassatie niet werden afgehandeld.

Artikel 1399 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de tenuitvoerlegging van de eindvonnissen inzake de staat van personen altijd wordt geschorst, zowel bij verzet als bij hoger beroep. Hetzelfde geldt voor de tenuitvoerlegging van vonnissen van de familierechtbank in zaken die als dringend worden beschouwd of waarvoor de hoogdringendheid wordt aangevoerd en die betrekking hebben op de vormvereisten in verband met de voltrekking van het huwelijk, de opheffing van het verbod op het huwelijk van minderjarigen en de toestemming daartoe.

Aangezien moet worden voorkomen dat de partijen de eventueel negatieve gevolgen moeten dragen van een voorlopige tenuitvoerlegging van enige beslissing

question relative à l'état des personnes, les auteurs de la présente proposition de loi prévoient l'application de l'effet suspensif pour les procédures relatives à un refus d'acter une déclaration de cohabitation légale.

L'article 1118 du Code judiciaire prévoit, quant à lui que, en matière civile, le pourvoi devant la Cour de cassation n'est suspensif que dans les cas prévus par la loi. La proposition de loi introduit donc, par un nouvel alinéa dans cet article, cette exception légale dans différentes hypothèses: en matière d'état des personnes (pour que la législation soit concordante avec l'article 1399 du Code judiciaire actuel), de refus de célébrer le mariage, de mainlevée de la prohibition du mariage des mineurs et de refus d'acter la déclaration de cohabitation légale.

Kattrin JADIN (MR)
David CLARINVAL (MR)
Caroline TAQUIN (MR)
Michel DE MAEGD (MR)

aangaande de staat van de personen, beogen de indieners van dit wetsvoorstel volgens dezelfde logica dat de schorsende werking wordt toegepast voor de procedures die betrekking hebben op de weigering om een verklaring van wettelijke samenwoning te melden.

Artikel 1118 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat in burgerlijke zaken de voorziening in cassatie alleen schorsende kracht heeft in de gevallen die door de wet worden bepaald. Via de toevoeging van een nieuw lid aan dat artikel strekt het wetsvoorstel ertoe in deze wettelijke uitzondering te voorzien in verschillende situaties, meer bepaald inzake de staat van personen (opdat de wet in overeenstemming zou zijn met het vigerende artikel 1399 van het Gerechtelijk Wetboek), de weigering tot voltrekking van het huwelijk, de opheffing van het voor de minderjarigen geldende verbod om een huwelijk aan te gaan en de weigering om de verklaring van wettelijke samenwoning te melden.

PROPOSITION DE LOI

CHAPITRE IER

Disposition générale

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

CHAPITRE 2

Modifications du Code civil

Art. 2

À l'article 146*bis* du Code civil, inséré par la loi du 4 mai 1999, les mots ", mais vise uniquement l'obtention d'un avantage en matière de séjour, lié au statut d'époux" sont abrogés.

Art. 3

À l'article 165 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 21 décembre 2013, le troisième paragraphe est complété par un troisième alinéa, rédigé comme suit:

"Lorsque l'officier de l'état civil et, le cas échant le procureur du Roi, décident de surseoir au mariage selon l'article 167, alinéa 2, ce délai est prorogé d'office jusqu'à ce que l'officier de l'état civil accepte de célébrer le mariage ou, s'il refuse, jusqu'à ce que le juge saisi valablement d'un recours contre cette décision se prononce sur l'action et, le cas échéant, sur une prorogation du délai précité."

Art. 4

À l'article 184 du même Code, rétabli par la loi du 25 avril 2007 et modifié par la loi du 2 juin 2013, un alinéa est inséré entre le 1er et le 2e alinéa, rédigé comme suit:

"Tout mariage contracté en contravention de l'article 146*bis* peut faire l'objet d'une action en nullité intentée par l'Office des étrangers ou l'officier de l'état civil.".

WETSVOORSTEL

HOOFDSTUK I

Algemene bepaling

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2

Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek

Art. 2

In artikel 146*bis* van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 4 mei 1999, vervallen de woorden ", maar enkel op het bekomen van een verblijfsrechtelijk voordeel dat is verbonden aan de staat van gehuwde".

Art. 3

In artikel 165 van hetzelfde Wetboek, het laatst gewijzigd bij de wet van 21 december 2013, wordt § 3 aangevuld met een derde lid, luidende:

"Ingeval de ambtenaar van de burgerlijke stand en in voorkomend geval de procureur des Konings tot uitstel van het huwelijk beslissen overeenkomstig artikel 167, tweede lid, wordt die termijn ambtshalve verlengd totdat de ambtenaar van de burgerlijke stand aanvaardt om het huwelijk te voltrekken of, indien hij dat weigert, totdat de rechter bij wie geldig een beroep tegen die beslissing is ingesteld, zich uitspreekt over de vordering en in voorkomend geval over een verlenging van de voormelde termijn.".

Art. 4

In artikel 184 van hetzelfde Wetboek, hersteld bij de wet van 25 april 2007 en gewijzigd bij de wet van 2 juni 2013, wordt tussen het eerste en het tweede lid een lid ingevoegd, luidende:

"Tegen elk huwelijk dat is aangegaan met overtreding van artikel 146*bis* kan door de Dienst Vreemdelingenzaken of door de ambtenaar van de burgerlijke stand een vordering tot nietigverklaring worden ingesteld.".

Art. 5

L'article 330/3, § 1er, du même Code, inséré par la loi du 19 septembre 2017, est complété par l'alinéa suivant: "Dans l'hypothèse visée à l'alinéa précédent, une action en nullité peut être introduite par l'Office des étrangers, l'officier de l'état civil ou par toute personne intéressée.".

Art. 6

À l'article 1476*bis* du même Code, inséré par la loi du 2 juin 2013, les mots "que l'intention d'au moins une des parties vise manifestement et uniquement à l'obtention d'un avantage en matière de séjour, lié au statut de cohabitant légal" sont remplacés par les mots "que l'intention d'au moins une des parties n'est manifestement pas la création d'une situation de vie commune".

Art. 7

À l'article 1476*quinquies* du même Code, inséré par la loi du 2 juin 2013, le paragraphe 1er, alinéa 1er, est complété par la phrase suivante: "Dans l'hypothèse visée à l'article 1476*bis*, l'action en nullité peut être introduite par l'Office des étrangers ou par l'officier de l'état civil.".

CHAPITRE 3

Modifications du Code judiciaire

Art. 8

L'article 1022 du Code judiciaire, modifié en dernier lieu par la loi du 25 avril 2014, est complété par l'alinéa suivant: "Aucune indemnité n'est due à charge de l'État lorsque le ministère public, l'Office des étrangers ou l'officier de l'état civil est partie à une action visée par l'article 20*ter* du titre préliminaire du Code de procédure pénale.".

Art. 9

L'article 1118 du même Code est complété par l'alinéa suivant:

Art. 5

Artikel 330/3, § 1, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 19 september 2017, wordt aangevuld met een lid, luidende: "In de in het vorige lid bedoelde omstandigheid kan een vordering tot nietigverklaring worden ingesteld door de Dienst Vreemdelingenzaken, de ambtenaar van de burgerlijke stand of eender welke belanghebbende persoon.".

Art. 6

In artikel 1476*bis* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 2 juni 2013, worden de woorden "dat de intentie van minstens een van beide partijen kennelijk enkel gericht is op het bekomen van een verblijfsrechtelijk voordeel dat is verbonden aan de staat van wettelijk samenwonende" vervangen door de woorden "dat de intentie van minstens een van beide partijen kennelijk niet de totstandbrenging van een levensgemeenschap is".

Art. 7

In artikel 1476*quinquies* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 2 juni 2013, wordt § 1, eerste lid, aangevuld met een zin, luidende: "In de omstandigheid als bedoeld in artikel 1476*bis* kan de vordering tot nietigverklaring worden ingediend door de Dienst Vreemdelingenzaken of door de ambtenaar van de burgerlijke stand.".

HOOFDSTUK 3

Wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek

Art. 8

Artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek, het laatst gewijzigd bij de wet van 25 april 2014, wordt aangevuld met een lid, luidende: "Geen enkele vergoeding is ten laste van de Staat verschuldigd wanneer het openbaar ministerie, de Dienst Vreemdelingenzaken of de ambtenaar van de burgerlijke stand partij is bij een vordering als bedoeld in artikel 20*ter* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van strafvordering.".

Art. 9

Artikel 1118 van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld met een lid, luidende:

"En matière d'état des personnes, de refus de célébrer le mariage visé à l'article 167 du Code civil, de mainlevée de la prohibition du mariage des mineurs visée à l'article 148 du Code civil, et de refus d'acter la cohabitation légale visé à l'article 1476*quater* du Code civil, tant le délai pour se pourvoir en cassation que le pourvoi en cassation, sont suspensifs.".

Art. 10

À l'article 1399 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 6 juillet 2017, l'alinéa 1er, 2°, est complété par les mots suivants "ainsi que les refus d'acter la cohabitation légale visés à l'article 1476*quater*, alinéa 5, du Code civil".

CHAPITRE 4

Modification du Titre préliminaire du Code de procédure pénale

Art. 11

Il est inséré un article 20*ter* dans le Titre préliminaire du Code de procédure pénal, rédigé comme suit:

"Art. 20*ter.* § 1er. L'action publique est également éteinte lorsque le tribunal de la famille, saisi d'un recours contre un refus de célébration d'un mariage visé à l'article 146*bis* du Code civil, d'un refus d'acter une déclaration de cohabitation légale visée à l'article 1476*bis* du Code civil, d'un refus d'acter une reconnaissance visée à l'article 330/1 du Code civil, d'un refus de dresser l'acte de déclaration de reconnaissance visé à l'article 347/1 du Code civil, ou d'un refus de transcription d'un acte établi à l'étranger visé à l'article 48 du Code civil, dit pour droit que l'officier de l'état civil doit célébrer, transcrire ou inscrire.

§ 2. L'action publique est pareillement éteinte lorsque le ministère public, l'Office des étrangers ou l'officier de l'état civil a introduit une action en annulation d'un mariage visé à l'article 146 *bis* du Code civil, d'une cohabitation légale visée à l'article 1476*bis* du Code civil, d'une reconnaissance visée à l'article 330/1 du Code civil, ou d'une transcription d'un acte établi à l'étranger

"Aangaande de staat van personen, de weigering tot voltrekking van het huwelijk als bedoeld in artikel 167 van het Burgerlijk Wetboek, de opheffing van het verbod op het huwelijk van minderjarigen als bedoeld in artikel 148 van het Burgerlijk Wetboek en de weigering melding te maken van de verklaring van wettelijke samenwoning als bedoeld in artikel 1476*quater*, heeft zowel de termijn om voorziening in cassatie in te stellen als de voorziening in cassatie schorsende werking.".

Art. 10

In artikel 1399 van hetzelfde Wetboek, het laatst gewijzigd bij de wet van 6 juli 2017, wordt het eerste lid, 2°, aangevuld met de volgende woorden: ", alsook op de in artikel 1476*quater*, vijfde lid, van het Burgerlijk Wetboek bedoelde weigeringen melding te maken van de verklaring van wettelijke samenwoning".

HOOFDSTUK 4

Wijzigingen van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van strafvordering

Art. 11

In de Voorafgaande Titel van het Wetboek van strafvordering wordt een artikel 20*ter* ingevoegd, luidende:

"Art. 20*ter.* § 1. De strafvordering vervalt eveneens wanneer de familierechtbank waarbij een vordering is ingesteld tegen een weigering tot voltrekking van een huwelijk als bedoeld in artikel 146*bis* van het Burgerlijk Wetboek, tegen een weigering melding te maken van een verklaring van wettelijke samenwoning als bedoeld in artikel 1476*bis* van het Burgerlijk Wetboek, tegen een weigering melding te maken van een erkenning als bedoeld in artikel 330/1 van het Burgerlijk Wetboek, tegen een weigering melding te maken van de aangifte van erkenning als bedoeld in artikel 347/1 van het Burgerlijk Wetboek of tegen een weigering tot overschrijving van een in het buitenland opgesteld akte als bedoeld in artikel 48 van het Burgerlijk Wetboek, voor recht zegt dat de ambtenaar van de burgerlijke stand tot de voltrekking, overschrijving of inschrijving moet overgaan.

§ 2. De strafvordering vervalt eveneens wanneer het openbaar ministerie, de Dienst Vreemdelingenzaken of de ambtenaar van de burgerlijke stand een vordering heeft ingesteld tot nietigverklaring van een huwelijk als bedoeld in artikel 146*bis* van het Burgerlijk Wetboek, van een wettelijke samenwoning als bedoeld in artikel 1476*bis* van het Burgerlijk Wetboek, van een erkenning als bedoeld

visé à l'article 48 du Code civil, et que le tribunal de la famille rejette cette demande.".

2 octobre 2019

Kattrin JADIN (MR)
David CLARINVAL (MR)
Caroline TAQUIN (MR)
Michel DE MAEGD (MR)

in artikel 330/1 van het Burgerlijk Wetboek of van een overschrijving van in het buitenland opgesteld akte als bedoeld in artikel 48 van het Burgerlijk Wetboek, en de familierechtbank dat verzoek tot nietigverklaring afwijst.".

2 oktober 2019

Imprimerie centrale – Centrale drukkerij